24-мӗш ҫул тухать. Хакӗ 15 пус.

1941
АВГУСТ
5
ЫТЛАРИКУН
182 (5897) №

ЧӐВАШ КОММУНИ

Пӗтӗм тӗнчери пролетарисем, пӗрлешӗр!

ВКП(б) ОБКОМӖПЕ
ШУПАШКАР ХУЛА КОМИТЕЧӖН,
ЧАССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕЧӖН
ТАТА ШУПАШКАР ХУЛА СОВЕЧӖН
ХАҪАЧӖ.

СССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕТ ПРЕЗИДИУМӖН УКАЗӖ

Хӗрлӗ Ҫарӑн начальство составне Совет Союз Геройӗн званине парасси ҫинчен

Германи фашизмне хирӗҫ пыракан кӗрешӳ фронтӗнче Командованин боевой заданийӗсене кӑтартуллӑн пурнӑҫа кӗртнӗшӗн тата ҫак ӗҫре хӑюллӑхпа паттӑрлӑх кӑтартнӑшӑн ҫаксене **Ленин орденӗ** тата **«Золотая Звезда» медалӗ** парса, **Совет Союз Геройӗн** званине парас:

1. Кӗҫӗн лейтенант **Зайцев** Дмитрий Александрович.
2. Старший лейтенант **Иванов** Иван Иванович.
3. Капитан **Сдобнов** Николай Андреевич.

СССР Верховный Совет Президиумӗн Председателӗ М. КАЛИНИН.

СССР Верховный Совет Президиумӗн Секретарӗ А. ГОРКИН.

Мускав, Кремль.
1941 ҫулти августӑн 2-мӗш.

СССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕТ ПРЕЗИДИУМӖН УКАЗӖ

Я. Х. Кольчак красноармееца Совет Союз Геройӗн званине парасси ҫинчен

Германи фашизмне хирӗҫ пыракан кӗрешӳ фронтӗнче Командованин боевой заданийӗсене кӑтартуллӑн пурнӑҫа кӗртнӗшӗн тата ҫак ӗҫре хӑюллӑхпа паттӑрлӑх кӑтартнӑшӑн Яков Харитонович **Кольчак** красноармееца, **Ленин орденӗ** тата **«Золотая Звезда» медалӗ** парса, **Совет Союз Геройӗн** званине парас.

СССР Верховный Совет Президиумӗн Председателӗ М. КАЛИНИН.

СССР Верховный Совет Президиумӗн Секретарӗ А. ГОРКИН.

Мускав, Кремль.
1941 ҫулти августӑн 2-мӗш.

СССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕТ ПРЕЗИДИУМӖН УКАЗӖ

72-мӗш кавалери полкне, 108-мӗш кавалери полкне тата 12-мӗш уйрӑм утлӑ артиллери дивизионне „Хӗрлӗ Ялав" орденӗпе наградӑласси ҫинчен

Германи фашизмне хирӗҫ пыракан кӗрешӳ фронтӗнче Командованин боевой заданийӗсене кӑтартуллӑн пурнӑҫа кӗртнӗшӗн тата ҫак ӗҫре хӑюллӑхпа хастарлӑх кӑтартнӑшӑн ҫаксене наградӑлас:

«ХӖРЛӖ ЯЛАВ» ОРДЕНӖПЕ:

72-мӗш кавалери полкне
108-мӗш кавалери полкне
12-мӗш уйрӑм утлӑ артиллери дивизионне.

СССР Верховный Совет Президиумӗн Председателӗ М. КАЛИНИН.

СССР Верховный Совет Президиумӗн Секретарӗ А. ГОРКИН.

Мускав, Кремль.
1941 ҫулти августӑн 2-мӗш.

Хӗрлӗ Ҫарӑн начальство тата рядовой составне СССР орденӗсемпе медалӗсене парса наградӑлани

СССР Верховнӑй Совечӗн Президиумӗ 1941 ҫулти августӑн 2-мӗшӗнче кӑларнӑ Указсемпе Германи фашизмне хирӗҫ пыракан кӗрешӳ фронтӗнче Командованин боевой заданийӗсене кӑтартуллӑн пурнӑҫа кӗртнӗшӗн тата ҫак ӗҫре хӑюллӑхпа хастарлӑх кӑтартнӑшӑн ҫаксене наградӑланӑ:

Ленин орденӗпе — 20 ҫынна,
«Хӗрлӗ Ялав» орденӗпе — 128 ҫынна,
«Хӗрлӗ Ҫӑлтӑр» орденӗпе — 85 ҫынна,
«За отвагу» медальпе — 21 ҫынна,
«За боевые заслуги» медальпе — 21 ҫынна наградӑланӑ. (ТАСС).

Г-н Гопкинс Мускавран тухса кайни

США Президенчӗн г-н Франклин Д. Рузвельтӑн личнӑй представителӗ г-н Гопкинс Мускавран тухса кайнӑ, унпа пӗрле бригаднӑй генерал г-н Мак Нарней та кайнӑ.

Мускавра г-н Гопкинса ҫаксем ӑсатса янӑ: Ют ҫӗршыв Ӗҫӗсен Халӑх Комиссарӗн Заместителӗ С. А. Лозовский юлташ, Ют ҫӗршыв Ӗҫӗсен Халӑх Комиссариачӗн Коллеги членӗ тата Генеральнӑй секретарӗ А. А. Соболев юлташ, Моссовет председателӗ В. П. Пронин юлташ, Ют ҫӗршыв Ӗҫӗсен Халӑх Комиссариачӗн США отделӗн заведующийӗ Г. Н. Зарубин юлташ, Мускав хулин коменданчӗ генерал-майор В. Н. Ревякин юлташ, Тинӗс-Ҫар Флот Халӑх Комиссариачӗн тулашри ҫыхӑнусен отделӗн начальникӗ II-мӗш рангри капитан Е. А. Зайцев юлташ, Чрезвычайнӑй тата Полномочнӑй Посолпа г. Штейнгардпа пӗрле США-н ССР Союзӗнчи посольствин составӗ, Великобританин Чрезвычайнӑй тата Полномочнӑй Посолӗ г. Стаффорд Криппс, генерал-лейтенантпа г. Макфорлайнпа пӗрле Великобритани ҫар миссийӗн членӗсем т. ыт.

Чикӗне ҫитиччен г. Гопкинса ҫаксем ӑсатса янӑ: Ют ҫӗршыв Ӗҫӗсен Халӑх Комиссариачӗн Протоколлӑнӑй отдел заведующийӗн обязанноҫӗсене туса тӑраканӗ Ф. Ф. Молочков юлташ тата Оборона Халӑх Комиссариачӗн тулашри ҫыхӑнусен отделӗн начальникӗ полковник В. Н. Евстигнеев юлташ.

Массӑллӑ уборкӑна тухнӑ

КАЛИНИНО, августӑн 4-мӗш. **(Телефон тӑрӑх).** Августӑн 2—3-мӗшсем тӗлне районӗпе 530 гектар ытла ыраш вырнӑ. Халӗ тырӑ вырма пур колхозсенче те тытӑннӑ. Палан районри колхозсем массӑллӑ уборкӑна тухрӗҫ. Нумай колхозсенче столовӑйсем, ача яслисем ӗҫлеҫҫӗ.

Агроном **А. ПРИВАЛОВ.**

Ыраш выраҫҫӗ

КОМСОМОЛЬСКОЕ. Хирти Явӑш ялӗнчи «Красный воин» колхоз ыраш вырма июлӗн 31-мӗшӗнче тухнӑ. Колхозниксен ӗҫлес кӑмӑлӗ пысӑк. Вӗсем тырпула пӗр тӑкаксӑр, кӗске срокра пухса кӗме тӑрӑшаҫҫӗ. Колхоз столовӑй тата ача ясли уҫнӑ.

Ф. ГРИГОРЬЕВ.

ШАМАРШӐ. Июлӗн 31-мӗшӗнче Карабай-Шӑмӑршӑ ялсоветӗнчи Ворошилов тата Чапаев ячӗпе тӑракан колхозсем ыраш вырма тухрӗҫ. Ҫавӑн пекех, августӑн 1-мӗшӗнче Чапкасри Сталин ячӗпе тӑракан колхоз та ыраш вырма тытӑнчӗ.

Хӗрӳллӗ ӗҫсем

ИШЛЕЙ. Анаткас Марка ялсоветне кӗрекен колхозсем уйхирсенче ӳсекен вӑйлӑ тырпула кӗске вӑхӑтра тата пысӑк пахалӑхпа пухса кӗме лайӑх хатӗрленеҫҫӗ. Колхозниксем ир тен пуҫтарласа каҫченех уборка вӑхӑтӗнче кирлӗ машинӑсене юсаҫҫӗ, тырӑ хумалли амбарсене тасатса хатӗрлеҫҫӗ. Ҫӗртме тумалли ҫӗр лаптӑкӗ ҫине тислӗк тӑкса пӗтӗмпех сухаласа пӗтернӗ. Шкула ҫӳрекен ачасем пурте колхоз ӗҫне хутшӑнса ӗҫлеҫҫӗ.

Колхозниксем государство умӗнчи обязательствӑсене срокчен тултараҫҫӗ. «Ҫӗнӗ Марка» колхоз государствӑна 130 центнер тырӑ панӑ. Ҫавӑн пекех «Правда» колхоз членӗсем те государство умӗнчи обязательствӑсене пурне те срокчен тултараҫҫӗ.

Д. МИХАЙЛОВА.

Совет Информаци Бюровӗнчен

1941 ҫулти августӑн 2-мӗшӗнчи каҫхи пӗлтерӳ

Августӑн 2-мӗшӗнче пирӗн войскӑсем Порхов, Смоленск, Коростень, Белая Церковь енӗсенче тата фронтӑн Эстонири участокӗнче противника хирӗҫ ҫапӑҫнӑ.

Фронтӑн ытти участокӗсенче вырӑнӗ-вырӑнӗпе пысӑк мар ҫапӑҫусем пулнӑ.

Балти тинӗсӗнче пирӗн карапсемпе авиаци нимӗҫсен сакӑр транспортне атакӑланӑ, вӑл транспортсене пиллӗк миноносец хӳтлесе пынӑ. Малтанлӑха палӑртнӑ тӑрӑх, противникӑн пӗр миноносецӗпе пӗр транспортне пӗтерсе тӑкнӑ, икӗ миноносецпа пӗр транспорта сиен тунӑ. Противник, хӑйӗн задачине пурнӑҫа кӗртеймесӗрех, каялла ҫаврӑнса кайнӑ. Пирӗн енчен ҫухатусем пулман.

Пирӗн авиаци, ҫӗр ҫинчи войскӑсемпе тачӑн ҫыхӑнса ӗҫлесе, противникӑн мотомехчаҫӗсене, пехотине тата артиллерине хирӗҫ кӗрешнӗ.

Августӑн 1-мӗшӗнче пирӗн авиаци нимӗҫсен 41 самолетне пӗтерсе тӑкнӑ. Пирӗн 19 самолет пӗтнӗ.

* * *

Июлӗн 31-мӗшӗнче нимӗҫсен самолечӗсем пысӑк мар группӑсемпе темиҫе хутчен те Ленинград патне татса кӗме хӑтланнӑ, анчах пирӗн авиаципе зенитнӑй артиллери вӗсене каялла хӑваласа янӑ.

* * *

Икӗ кун хушши пӗр чарӑнмасӑр ҫапӑҫнӑ хыҫҫӑн, советӑн полковник Глаголев ертсе пыракан Н-ски полкӗ противника атакӑласа ӑна Ш. районӗнчен хӗссе кӑларнӑ. Ҫав ҫапӑҫура нимӗҫсене 1.200 ҫынна вӗлернӗ тата амантнӑ, фашистсен салтакӗсемпе офицерӗсене 600 ҫынна тыткӑна илнӗ. Трофейӑсен шутӗнче 6 оруди, 19 станковӑй пулемет, 4 танк, 5 миномет, 12 автомашина тата батальоннӑй 2 радиостанци. Нимӗҫсен тыткӑна лекнӗ артиллерисчӗсем кӑтартса панӑ тӑрӑх, фашистсен чаҫӗсем снарядсем ҫитменнипе хытӑ аптӑраҫҫӗ. Нимӗҫ ҫарӗн штабӗ ятарласа кӑларнӑ циркулярпа командирсене боеприпассене перекетлӗн тыткалама кирли ҫинчен асӑрхаттарнӑ, мӗншӗн тесен вӗсене фронта тӑратасси пысӑк йывӑрлӑхсемпе ҫыхӑнса тӑрать.

* * *

Н-ски чаҫре лейтенант Плужников ертсе пыракан подразделенири боецсене тивӗҫлипех «цистернӑсене пӗтерсе тӑкакансем» тесе калаҫҫӗ. Темиҫе кун хушшинче вӗсем фашистсен тылӗнче бензин тиенӗ 8 автоколоннӑна пӗтерсе тӑкнӑ, ҫав автоколоннӑсем Хӗрлӗ Ҫар хупӑрласа илнӗ нимӗҫсен танковӑй войскисем патне татса кӗме хӑтланнӑ пулнӑ. Уйрӑмах сержант Красноперов тата красноармеецсем Хавкинпа Тюшков юлташсем хастарлӑн ҫапӑҫнине палӑртмалла. Ҫак кунсенчех Красноперов юлташ, автоколонна пынине асӑрхасан, ҫул ҫинчи тӗмӗсем хыҫне пытаннӑ. Ҫул ҫине пӗренесем, чулсем пӑрахса тултарнӑ хыҫҫӑн, боецсем колоннӑна кӗтсе тӑнӑ. Автомашинӑсем урлӑ-пирлӗ пӑрахса тултарнӑ пӗренесем патне ҫитсе тӑрсан, автоцистернӑсем ҫине пур енчен те ручной гранатӑсем пырса ӳкнӗ. Хӑюллӑ боецсем нимӗҫсен бензин тултарнӑ 16 цистернине пӗтерсе тӑкнӑ. Шоферсене тата колоннӑна сыхласа пынӑ нимӗҫ салтакӗсене вӗлернӗ.

* * *

Белофин салтакӗсен ушкӑнне асӑрханӑ хыҫҫӑн, красноармеец пулеметчик Севастьянов хырӑмпа шуса пырса, вӗсем ҫине пеме пуҫланӑ. Кӗтмен ҫӗртен тапӑннипе тӑшман анра-сухра пулнӑ, вӑл нимӗн йӗркесӗр каялла чакма пуҫланӑ. Севастьянов юлташ, белофинсен каялла чакакан ушкӑнӗн тылне пырса, ун ҫине каллех пеме пуҫланӑ. Ҫав ҫапӑҫура хӑюллӑ красноармеец пӗтӗмпе 18 белофина пӗтерсе тӑкнӑ.

* * *

Лейтенант Котелевский ертсе пыракан взвод белофинсем ҫине наступлени тунӑ ҫӗрте пулнӑ. Контратакӑсенчен пӗрин вӑхӑтӗнче фашистсен офицерӗ Котелевский ҫине граната ывӑтнӑ. Лейтенант гранатӑна сывлӑшра тытнӑ ҫӗртех ярса илнӗ те, ӑна белофинсем ҫине каялла ывӑтнӑ. Граната ҫурӑлса кайнипе противникӑн пысӑк групли стройран тухнӑ. Ҫав ҫапӑҫура Котелевский юлташ взвочӗ пӗтӗмпе ҫӗр ытла белофина пӗтерсе тӑкнӑ.

* * *

Фашистсен «Хейнкель-111» йышши ултӑ самолечӗ М. хули ҫине вӗҫсе пыма хӑтланнӑ. Советӑн Кузнецовпа Антипин лейтенантсем ертсе пыракан хӑвӑрт вӗҫекен истребителӗсем пӗлӗтсем хушшинче патрульре ҫӳренӗ чухне ҫакна курнӑ: тӑшман бомбардировщикӗсем сывӑхӗнче пулнӑ «Мессершмитт» йышши истребитель фашистсен бомбардировщикӗсене кӗтмен ҫӗртен атакӑланӑ та нимӗҫсен пӗр самолетне персе антарнӑ. Пирӗн истребительсем ҫийӗнчех Германин летчик-истребительне пулӑшма кайнӑ, вӗсем татах виҫӗ «Хейнкеле» персе антарнӑ. Фашистсен икӗ бомбардировщикӗ пӗлӗтсем хушшине кӗрсе пытаннӑ. «Мессершмитт» ҫинчи пилот лейтенант Эдуард Кромм совет истребителӗсемпе пӗрле Н-ски авиачаҫӗн аэродромне анса ларнӑ, вӑл хӑйӗн самолетне Хӗрлӗ Ҫара панӑ. Кромм ҫапла каласа панӑ: фашистсене хирӗҫ калаҫнӑшӑн ҫак кунсенчех унӑн авиачаҫӗнчи тӑватӑ летчика персе вӗлернӗ.

* * *

О. ялӗ патӗнче нимӗҫсен батальонне ҫӗмӗрсе тӑкнӑ хыҫҫӑн, пирӗн чаҫсем продовольстви складне тупнӑ. Унта консервӑсен запасне сыхласа усранӑ. Тыткӑна лекнӗ салтаксем каласа панӑ тӑрӑх, ҫав консервӑсене Голландирен илсе килнӗ пулнӑ, анчах та вӗсене ҫиме май пулман. Мӗншӗн тесен банксенчи пулӑпа какай шӑршланса кайнӑ. Кашни консерва банкӗнчех асӑрхамалла мар пӗчӗк шӑтӑксем пулнӑ. Вӑл шӑтӑксене фабрикӑра Голланди рабочийӗсемех тунӑ пулмалла. Тыткӑна лекнӗ салтаксем каланӑ тӑрӑх, юлашки виҫӗ эрне хушшинче консервӑсен пиллӗкмӗш ушкӑнӗ ҫиме юрӑхсӑр пулнӑ.

* * *

Хӗвеланӑҫ фронтӗнчи пӗр чарӑнмасӑр пыракан ҫапӑҫусем Германин нумай чаҫӗсене пачах хавшатса ҫитернӗ. Нимӗҫсен 16-мӗш дивизийӗнчен тыткӑна лекнӗ салтаксем ҫапла пӗлтернӗ: вӗсене талӑкра икӗ сехетрен ытла ҫывӑрма тивмест. Нимӗҫсен ҫывӑхра резервсем ҫукки войскӑсене кантарма малти позицисенчен тыла илсе кайма чарса тӑрать. Чылай вӑхӑт хушши ҫимесӗр пурӑнни, вӗҫӗмсӗр нумай эрех ӗҫни тата йӑлтах халран яракан ҫапӑҫусем акӑ мӗн патне илсе пыраҫҫӗ: Германи ҫарӗнче массӑллӑн ухмаха ернӗ тӗслӗхсем палӑраҫҫӗ. Нимӗҫсен 16-мӗш дивизийӗнчен тыткӑна лекнӗ салтаксем хушшинче психика енчен чирленӗ салтаксемпе офицерсем 19 ҫын пурри курӑннӑ.

* * *

Фашистсем тыткӑна лекнӗ аманнӑ красноармеецсем тӗлӗшпе халӗ те пит тискер ӗҫсем тӑваҫҫӗ. Заболотье местечки патӗнче ҫапӑҫура нимӗҫсем аманнӑ 17 красноармееца тыткӑна илнӗ. Нимӗҫсем вӗсене виҫӗ кун хушши шыв тата апат паман. Тӑваттӑмӗш кунӗнче халран кайса ҫитнӗ боецсене фашистсен кинооператорӗсем умне тӑрса «Хайль Гитлер!» тесе кӑшкӑрттарасшӑн пулнӑ. Ҫакӑншӑн Геббельс пропагандисчӗсем аманнисене ҫитерме тата медицина енӗпе пулӑшу пама пулнӑ. Ирсӗр приказа пӗр боец та пурнӑҫа кӗртмен. Ҫакӑн хыҫҫӑн юн юхтаракан 17 красноармееца пурне те телеграф юписем ҫумне ҫыхнӑ. Тыткӑна лекнӗ красноармеецсем площадьре хӗвел питӗнче 12 сехет хушши тӑнӑ. Вӗсенчен виҫҫӗшӗ, юн юхса пӗтнипе, вилнӗ. Ытти 14 красноармееца старший лейтенант Рыбин ертсе пыракан танковӑй подразделени ҫӑлса хӑварнӑ. Вӑл подразделени ҫӗрле местечкӑна пырса кӗрсе, фашистсен чаҫне пӗтерсе тӑкнӑ.

* * *

Гитлерла бандӑсене хирӗҫ пыракан аслӑ отечественнӑй вӑрҫӑ кунӗсенче совет нефтяникӗсем нихӑҫан пулман хастарлӑхпа ӗҫлеҫҫӗ. «Молотовнефть» тресчӗн пиллӗкмӗш промыслин коллективӗ нефть кӑлармалли тӑхӑр уйӑхри плана срокчен тултарнӑ. «Азизбековнефть» тресчӗн бригадинчи бурильщик Бойко юлташ сменӑра 4 норма ытла парать. Трест пӑраласа шӑтарас тӗлӗшпе плана срокчен 22 кун малтан пурнӑҫланӑ. Бакури «Орджоникидзенефть» тресчӗн пур промыслисенче те Р. Нахапетов ертсе пыракан бригадӑри стахановецсем ҫинчен мухтаса калаҫҫӗ, вӑл бригадӑри стахановецсем нефть кӑлармалли плана тӑтӑшах ирттерсе тултараҫҫӗ. Бригада ӗҫлемесӗр тӑнӑ скважинӑна хӑйӗн вӑйӗпе хута янӑ тата тепӗр икӗ скважинӑна юсанӑ. Малтанхи вӑхӑтра насоса улӑштарма 18 сехет кирлӗ пулнӑ. Халӗ ҫак ӗҫе тума мӗн пурӗ те 10 сехет ҫеҫ кирлӗ. Асфальтова гора промыслинчи ҫамрӑксен вахти ӗҫрен пушӑ вӑхӑтра кивӗ скважинӑна юсаса ӗҫе янӑ. Халӗ скважина талӑкра 40 тонна ытла нефть парать.

1941 ҫулти августӑн 3-мӗшӗнчи ирхи пӗлтерӳ

Ыран августӑн 3-мӗш тенӗ чух ҫӗрле пирӗн войскӑсем Смоленск, Коростень, Белая Церковь енӗсенче тата фронтӑн Эстонири участокӗнче противника хирӗҫ ҫӗрӗпех кӗрешнӗ.

Фронтӑн ытти участокӗсенче войскӑсен положенийӗнче пысӑк улшӑнусемех пулман.

Пирӗн авиаци, ҫӗр ҫинчи войскӑсемпе пӗрле кӗрешсе, противникӑн мотомехчаҫӗсене, пехотине тата артиллерине пыра-пыра ҫапнӑ.

* * *

Ж. ялӗ патӗнче капитан Юрин подразделенийӗн кавалерисчӗсем Румынин кавалери полкне флангран пырса ҫапнӑ. Румынсем чӑтса тӑраймасӑр тарма тытӑннӑ. Пирӗн боецсем тӑшман конницине пиллӗк километр хушши йӗрлесе пынӑ. Ҫапӑҫу хирӗнче тӑшманӑн ҫӗршер салтакӗсемпе офицерӗсене касса вӗлернӗ. Ҫапӑҫура красноармеец-кавалеристсем Синцовпа Горюнов лайӑх кӗрешнӗ. Вӗсенчен кашниех темиҫешер салтака касса вӗлернӗ. Эскадрон командирӗ лейтенант Солохов 4 салтака тата 2 офицера вӗлерсе тӑкнӑ. Ҫапӑҫура 211 лаша, 11 пулемет тата боеприпассем туртса илнӗ.

* * *

Нимӗҫсен моторизованнӑй войскисем понтоннӑй кӗперсем тӑрӑх Н. юханшывӗ урлӑ каҫнӑ та Д. районӗнче вырнаҫса тӑракан пирӗн Н-ски часть ҫине атака тунӑ. Пирӗн часть вӑйлӑ контрудар туса противника каялла хӑваласа янӑ. Унтан наступленине куҫнӑ та противника юханшыв патне хӗссе пынӑ. Ҫак вӑхӑтра лейтенант Снегирев подразделенийӗн боецӗсем, фашистсен тылӗнче кӗрешекенскерсем, тӑшман кӗперӗсенчен пӗр километр хушши ҫӳлтерехре тӑракан плотинӑна сирпӗтсе янӑ. Шыв капланса анса понтоннӑй кӗпере ҫӗмӗрсе тӑкнӑ тата чылай пысӑк вырӑна шыв илнӗ. Нимӗҫсен каялла чакмалли ҫулне пӳлсе хунӑ. Н-ски чаҫӑн пулеметчикӗсем противникӑн салтакӗсемпе офицерӗсене тӳрех пере-пере вӗлернӗ тата тӑшманӑн автомашинисемпе огневой точкисене стройран кӑларнӑ. Ҫапӑҫура противника пӗтӗмпех ҫӗмӗрсе тӑкнӑ. Нимӗҫсен 400 ҫынран сахал мар салтакӗсемпе офицерӗсене вӗлернӗ тата шыва путарнӑ, 40 ытла грузовой автомобильсене стройран кӑларнӑ. 120 ҫынна, вӑл шутра 6 офицера, тыткӑна илнӗ.

* * *

Пирӗн торпеднӑй катерсен отрячӗ, старший лейтенант Томилин ертсе пынипе, Балти тинӗсӗнче противникӑн пӗр танкерне тата 2 транспортнӑй суднисене шыва путарнӑ, вӗсен водоизмещенийӗ 18.000 тонна.

* * *

Ҫурҫӗр Хӗвеланӑҫ енчи ҫапӑҫусенче Нечаев тата Артемьев красноармеецсем противотанковӑй орудирен персе тӑшманӑн 3 танкне тата 4 бронемашинине ҫӗмӗрнӗ. Ҫак кунсенче Нечаевпа Артемьев юлташсем фашистсен 2 противотанковӑй орудине тата снарядсем тытса илнӗ те, каялла чакакан противник ҫине пеме пуҫланӑ.

* * *

Морох юлташ подразделенийӗн танксене пӗтерес тӗлӗшпе кӗрешекен боецӗсем фашистсен танковӑй чаҫӗсене пысӑк ҫухатусем кӳреҫҫӗ. Пӗр ҫапӑҫура кӑна вӗсем гранатӑсен ҫыххипе персе нимӗҫсен 13 машинине пӗтерсе тӑкнӑ.

* * *

Фашистсен тылӗнче партизанла движени ытларах та ытларах ӳссе пыни нимӗҫ чаҫӗсемпе подразделенийӗсен командирӗсене хӑратать тата шиклентерет. Ҫакна, сӑмахран, нимӗҫсен 212-мӗш пехотнӑй полкӗнчи 2-мӗш батальон командирӗн майор Вольфӑн приказӗсем, пирӗн чаҫсем тытса илнӗскерсем, кӑтартса параҫҫӗ. Приказсенчен пӗринче ҫапла каланӑ: «Районра вырӑссен партизанӗсем ҫӳреҫҫӗ. Часовойсене инструкци пама, вӗсене ҫакӑнта кӑтартнӑ схема тӑрӑх тӑратса тухма тата караулсене пулеметсем парса вӑйлатма хушатӑп». Темиҫе кун иртсен, майор Вольф ҫакӑн пек ӗҫсем тума хушать: «Ротӑсен командирӗсене хӑйсен пӗтӗм личнӑй составне ҫакӑн ҫинчен пӗлтерме хушатӑп: тӗттӗм пулса ҫитсен ҫынсене лагерьтен хӗҫпӑшалпа тата 7—10 ҫын чухлӗ ушкӑнсемпе кӑна кӑларса яма юрать». Нимӗҫсен 260-мӗш пехотнӑй полкӗн 2-мӗш ротин салтакӗ Иосиф Райнер, тыткӑна лекнӗскер, ҫапла каласа панӑ: «Мана тыткӑна илнӗ чухнехи ҫапӑҫу пирӗн ротӑшӑн пӗррӗмӗш ҫапӑҫу пулнӑ. Анчах та ҫак ҫапӑҫучченех ӗнтӗ ҫул ҫинче пирӗн ҫине партизансем пӑшалсенчен печӗҫ, пирӗн салтаксенчен 20 ҫынна ытла вӗлерчӗҫ тата амантрӗҫ». Нимӗҫсен 268-мӗш пехотнӑй полкӗн 5 ротин тыткӑна лекнӗ салтакӗ Ганс Ритгель ҫапла каласа панӑ: «Пирӗн ҫине маршра чухне час-часах перетчӗҫ, пирӗн нумайӑшӗ вилетчӗҫ тата аманатчӗҫ. Пӗррехинче ҫакӑн пек пеме пуҫласан колоннӑра паника тухса кайрӗ, хамӑрӑннисем пӗр-пӗрин ҫине пеме пуҫларӗҫ, ҫавна пула нимӗҫсен нумай салтакӗсене вӗлерсе пӗтерчӗҫ».

* * *

Хӗрлӗ Ҫар чаҫӗсем Германин 18-мӗш пехотнӑй полк командирӗн приказне тытса илнӗ, ҫак приказ тӑрӑх, нимӗҫсен фашистла ҫарӗнче мародерство сарӑлнине тата ӑна командовани ырланине курма пулать. Полк командирӗ офицерсене ҫакна сӗнама хушать: «туртса илнӗ ялсенче тата хуласенче магазинсемпе ҫуртсене салтаксем пӗрерӗн-пӗрерӗн мар, 5—6 ҫынлӑ ушкӑнсемпе ухтарса ҫӳремелле». Приказра унтер-офицер Рудольф Келлер тата стрелоксем Шмаль, Кунц тата Рейнгардт пӗр хыпарсӑр ҫухалнине илсе кӑтартнӑ, вӗсем «пӗр эрне хушши ялсемпе местечкӑсем тӑрӑх ҫӳресе хӑйсене хаклӑ пек туйӑнакан япаласене пурне те халӑхран турта-турта илнӗ». Фашистсен полковникӗ мародерсене нимӗн чухлӗ те сивлемест, мӗншӗн тесен, приказра каланӑ тӑрӑх, «ӗҫ ҫине урӑ куҫпа пӑхса ҫакна ӑнланмалла: салтак хӑйӗн ҫемьин положенине ҫӑмӑллатма, ӑна посылкӑсем ярса парса хӑйӗн пулас пурӑнӑҫне лайӑхлатма тӑрӑшать пулсан, кунта начарри нимех те ҫук». Полковник пӗр ҫакна кӑна тума чӗнет: «вӑрҫӑн хӗвелтухӑҫ енчи театрӗн уйрӑмлӑхӗсене асра тытмалла, сыхланулӑх ҫинчен манмалла мар». Приказ вӗҫӗнче полковник «хӑшпӗр салтаксен хапсӑну ытла та вӑйланса кайнине тата ҫакӑ пысӑк хӑрушлӑхсем кӑларса тӑратнине» палӑртса тӑвать. «Салтаксем ҫӑмӑллӑн пуйма тӑрӑшни вӗсене хӑйсен службӑри ӗҫне тума чӑрмантарать. Нумай пурлӑх пухса тултарнӑ салтак хӑвӑрт куҫкалама пултараймасть, вӑл ҫӗнтерӳ ҫинчен мар, хӑйӗн пурлӑхне мӗнле те пулин сыхласа хӑварасси ҫинчен шухӑшлать. Хӑшпӗр салтаксем хӑйсен чаҫӗсенчен нумай вӑхӑтлӑха уйӑрӑлса кайни ҫар дисциплини начарланасси патне кӑна мар илсе пырать, тата салтаксемшӗн хӑйсемшӗн те питех те пысӑк хӑрушлӑх туса хурать».

* * *

Парижра, нациллӗ праздникӑн—Бастилие ҫӗмӗрсе тӑкнин—черетлӗ уявӗ ҫитнӗ май, патриотизмла питех те пысӑк демонстраци пулса иртнӗ. Парижра пурӑнакан пӗр миллиона яхӑн ҫынсем Пысӑк бульварсене тата Этуаль площадьне тухнӑ. Германин оккупациллӗ влаҫӗсем питех те хыттӑн асӑрхаттарнӑ пулин те, ҫӗршер пин демонстрантсем хӑйсемпе пӗрле наци ялавӗсене илсе пынӑ. Парижра пурӑнакан пиншер хӗрарӑмсем урамсене ушкӑнсемпе тата виҫшер ҫын пухӑнса шурӑ, кӑвак тата хӗрлӗ кӗпесем тӑхӑнса тухнӑ, ҫакӑ вӑл наци ялавӗн тӗсӗсене кӑтартса парать. Демонстрантсен пӗррӗмӗш колонни Страсбург бульварӗнчен пуҫласа Бастилия площачӗ патне ҫитиччен Марсельеза юрласа пынӑ. Урамсенче Германия броневикӗсемпе мотоциклисчӗсен отрячӗсем курӑнсан, демонстрантсем вӗсене шӑхӑрса ӑсатнӑ. Ришелье урамӗ урлӑ каҫнӑ ҫӗрте кӑна Германи войскисем, полиципе пӗрле, демонстрантсене салатса яма пултарнӑ.

* * *

Отечественнӑй вӑрҫӑ пынӑ кунсенче колхозлӑ хресченсем пуян тырпул пуҫтарса кӗреҫҫӗ. Краснодар крайӗнчи Анапски районри колхозсем пӗр гектартан 120 пӑтран пуҫласа 135 пӑта ҫити урпа тата тулӑ туса илнӗ. Киров облаҫӗнчи Котельнически районри колхозниксем иртнӗ ҫултинчен икӗ хут ытларах тырпул туса илеҫҫӗ. Валковски районри «Перемога» колхозра кашни гектартан 110 тата ытларах та пӑт тулӑ туса илеҫҫӗ. Воронеж облаҫӗнчи Новохоперски районри колхозниксем те вӑйлӑ тырпул туса илеҫҫӗ. «Красный Восток» колхозра кашни гектартанах 180 пӑтран кая мар тӗштырӑ тухать.

Днепропетровски облаҫра Никопольски машинно-тракторнӑй станци комбайнерӗ Александр Величко рекордлӑ тухӑҫлӑхпа ӗҫлет. «Сталинец» маркӑллӑ икӗ комбайна кӑкарса вӑл пӗр кун хушшинче К. Маркс ячӗпе тӑракан колхозра 65 гектар кӗрхи тулӑ вырса илнӗ тата пӗр пин центнера яхӑн тӗштырӑ ҫапса кӑларнӑ. Тырпула пухса кӗрес ӗҫре колхозниксене хуласенчи ӗҫҫыннисем, шкулсенче вӗренекенсем, студентсем, учительсем, килхуҫи хӗрарӑмӗсем питех те пысӑк пулӑшу параҫҫӗ. Орджоникидзе крайӗнчи 23 районра рабочисем, служащисем тата вӗсен ҫемьисен членӗсем уйхир ӗҫӗнче ӗҫлеме 15 пин ҫын ытла тухнӑ. Нихӑҫанхинчен вӑйлӑ, сталинла тырпула Совет халӑхӗ вӑхӑтра тата пӗр тӑккаламасӑр пухса кӗртет.

Чугунҫул работникӗсен Пӗтӗм Союзри кунӗ

ҪӖМӖРЛЕ, августӑн 4-мӗш. **(Хамӑр корр. телефонпа).** Чугунҫул станцинче ӗҫлекенсем чугунҫул работникӗсен Пӗтӗм Союзри кунне стахановла ӗҫпе паллӑ турӗҫ. Июлӗн 3-мӗшӗнче вӗсем кунӗпех чугунҫул линийӗ ҫинче тата вокзал таврашӗнче ӗҫлерӗҫ.

Станци коллективӗ, пӗр кун хушшинче 50 пин килограмм ытла металл пухса, ӑна вагонсем ҫине тиерӗ, станци территорине тасатса йӗркене кӗртрӗ. Воскреснике килхуҫи хӗрарӑмӗсем те чылай тухнӑ.

Ҫӗмӗрле станцин коллективӗ, пӗр ҫын пек пулса, воскресникре ӗҫлесе илнӗ укҫана пӗтӗмпех оборона фондне пама пулчӗ.

Х. ЛИСИН.

Совет Информаци Бюровӗнчен

(1941 ҫулти августӑн 3-мӗшӗнчи каҫхи пӗлтерӳ)

Августӑн 3-мӗшӗнче пирӗн войскӑсем Смоленск, Коростень, Белая Церковь енӗсенче тата фронтӑн Эстонири участокӗнче противника хирӗҫ ҫапӑҫнӑ. Фронтра войскӑсен положенинче пысӑк улшӑнусемех пулман. Пирӗн авиаци, ҫӗр ҫинчи войскӑсемпе пӗрле, противникӑн мотомехчаҫӗсене, пехотине тата артиллерине хирӗҫ кӗрешнӗ.

Августӑн 2-мӗшӗнче сывлӑшри ҫапӑҫусенче пирӗн авиаци противникӑн 31 самолетне пӗтернӗ, пирӗн 19 самолет пӗтнӗ.

Августӑн 2-мӗшпе 3-мӗш хушшинче ҫӗрле нимӗҫ самолечӗсем Мускав ҫине пырса тапӑннӑ чухне нимӗҫсен 2 самолетне персе антарнӑ. Пирӗн авиацин пӗр самолет та пӗтмен.

Балти тинӗсӗнче нимӗҫсен подводнӑй лодкине путарнӑ.

Августӑн 1-мӗшпе 2-мӗш хушшинче ҫӗрле пирӗн самолетсем Констанцӑ порчӗ ҫине пырса тапӑннӑ, бомбӑсем ишекен док ҫине ӳкнӗ (унта противникӑн миноносецӗ пулнӑ) тата гаваньре тӑракан суднӑсем ҫине ӳкнӗ.

* * *

Майор Лелючев ертсе пыракан танковӑй часть тӑшман тылне пит шала кӗрсе кайса фашистсен автоколоннине пӗтерсе тӑкнӑ. Автоколоннӑра боеприпассемпе продовольстви тиенӗ 240 машина пулнӑ. Пиллӗк километр хушши тӑсӑлса выртакан шоссе ҫулӗ нимӗҫсен ҫӗмрӗк машинисемпе тулса ларнӑ.

* * *

Васякин, Богатов тата Лазо юлташсем тытса пыракан советӑн виҫӗ бомбардировщикӗ тӑшман аэродромне тупса палӑртнӑ. Пирӗн летчиксем ҫӗр ҫумӗпе вӗҫсе пырса аэродром ҫине бомбӑсем пӑрахнӑ. Нимӗҫсен 10 самолетне ҫунтарса янӑ тата тепӗр вунпиллӗк самолета сиен тунӑ.

* * *

Капитан Синяговский ертсе пыракан артиллери дивизионне нимӗҫ танкӗсен колонни тапӑннӑ. Орудисемпе пулеметсенчен тӗл персе, дивизион противникӑн вӑйлӑ атакисене сирсе янӑ. Ҫапӑҫу пулнӑ вырӑнта фашистсен 37 танкне ҫӗмӗрсе тӑкнӑ. Фашистсем каялла чакнӑ.

* * *

Совет подводнӑй лодки Норвегин Варде порчӗ ҫывӑхӗнче нимӗҫсен пароходне путарнӑ, пароход водоизмещенийӗ 8 пин тонна пулнӑ. Вӑл нимӗҫсемпе финсен ҫарӗ валли хӗҫпӑшалсемпе боеприпассем илсе пынӑ пулнӑ.

* * *

Советӑн танковӑй пысӑк чаҫӗсемпе Н-ски соединенири мотопехотӑн икӗ полкӗ Житомир енче нимӗҫсен икӗ полкне пачах кӗтмен ҫӗртен флангран пырса ҫавӑрса илнӗ те противник вырнаҫнӑ ҫӗре савӑл пек шӑтарса кӗрсе кайнӑ. Тӑшман чаҫӗсене сапалаҫа ярасси тата уйӑрса илесси ҫинчен командовани панӑ приказа пурнӑҫа кӗртнӗ хыҫҫӑн, фашистсен пӗрремӗш полкне хирӗҫ танк ротине тата пӗр полка яхӑн пехотӑна тӑратнӑ. Пирӗн войскӑсем противник полкне йӑлтах хупӑрласа илнӗ. 6 сехет хушши ҫапӑҫнӑ хыҫҫӑн, ӑна ҫӗмӗрсе тӑкнӑ. Ҫав вӑхӑтра пирӗн ударлӑ группӑн тепӗр эшелонӗ пырса ҫитме ӗлкӗрнӗ. Вӑл тӑшманӑн иккӗмӗш полкне ҫӗмӗрсе тӑкнӑ. Противник войскисен юлашкисем, хӗҫпӑшалсемпе боеприпассене пит нумай пӑрахса хӑварса, ним йӗркесӗр тарма тытӑннӑ. Ҫапӑҫура уйрӑмах ҫак юлташсем палӑрнӑ: танк группин командирӗ старший лейтенант Баранов, вӑл хӑйӗн танкӗсемпе противникӑн йывӑр орудисен батарейине, танксене хирӗҫ пемелли орудисен икӗ батарейипе пулемет взводне пӗтерсе тӑкнӑ; пысӑк танк командирӗ лейтенант Кириллов, вӑл хӑйӗн танкӗн гусеницисемпе таптаса тата орудисенчен персе 10 миномет таран пӗтерсе тӑкнӑ. Ҫапӑҫу пулнӑ вырӑнта фашистсен 1500 салтак ытла вилнӗ тата аманнӑ. Пирӗн чаҫсем 120 ҫӑмӑл пулемет, 35 станковӑй пулемет, 150 миллиметрлӑ тупӑсем виҫҫӗ, 18 миномет тата танксене хирӗҫ пемелли орудисем 15 оруди туртса илнӗ. Нимӗҫ салтакӗсемпе офицерӗсене 340 ҫынна тыткӑна илнӗ.

* * *

Ҫак кунсенче пирӗн войскӑсен тылӗнче Я. хула ҫывӑхӗнче нимӗҫсем сывлӑшран пысӑк десант антарнӑ, унӑн составӗнче темиҫе вуншар танкетка пулнӑ. Пирӗн истребительнӑй авиаци тӑшман группине ҫийӗнчех ҫавӑрса илнӗ, фашистсене диверсантсем валли сывлӑшран пополненипе боеприпассем тӑратма паман. Горючисӗр тӑрса юлнӑ танкеткӑсене ҫӗр айне чавса лартса, нимӗҫсем вӗсенчен ДОТ-сем туса хунӑ. Пирӗн бомбардировщиксем, танксемпе, пехотӑпа тата артиллерипе таччӑн ҫыхӑнса ӗҫлесе, тӑшманӑн сывлӑшран антарнӑ десантне пӗтӗмӗшпех пӗтерсе тӑкнӑ.

* * *

Нимӗҫсен нумай салтакӗсем вӑрӑ ӗҫне тӑваҫҫӗ, фронтра вӗлернӗ е амантнӑ салтаксене, вӑл шутра хӑйсен салтакӗсемпе офицерӗсене те, ҫаратаҫҫӗ. Ун ҫинчен нимӗҫсен 24-мӗш полкӗнчи 3-мӗш батальон командирӗ Рихард Дернбург хӑйӗн полкӗн командирне панӑ рапорт кӑтартса парать. Ҫав рапорта пирӗн подразделенисенчен пӗри туртса илнӗ. Рапортра ҫапла каланӑ: «Мейснер стрелок ҫапӑҫу пынӑ ҫӗрте ефрейторӑн кӗмӗл сехетне хӑй ҫумне илсе чикнӗ. Зиберт стрелок вилнисемпе аманнисен кӑсъисене ухтарнӑ, кӑсъисенче пулнӑ укҫасемпе папироссене хӑй ҫумне илсе чикнӗ. Вернер стрелок вӗлернӗ офицерӑн пӳрнисене касса татса илнӗ, пӳрнесенче икӗ ылттӑн ҫӗрӗ пулнӑ, вӗсене илсе чикнӗ». Малалла Рихард Дернбург хӑйӗн рапортӗнче ҫапла ҫырать: «Хаклӑ япаласем, укҫасем тата провиант ан ҫухалччӑр тесен, стрелоксене официальнӑй йӗркепех ҫапла тума ирӗк памалла: ҫапӑҫу хыҫҫӑн вӗсем вӗлернисен сумкисене, ранецсене тата кӑсъисене тасатчӑр. Тупнӑ япаласене пурне те рота командирӗсене памалла, вӗсем ҫав япаласемпе ҫапӑҫура уйрӑмах палӑрнӑ салтаксене наградӑсем парӗҫ. Ҫакӑ вӑл — нимӗҫ салтакне ҫӗклентерсе хавхалантармалли чи ӑслӑ та юрӑхлӑ май пулса тӑрать». Ҫапла вара, нимӗҫ офицерӗсем хӑйсен салтакӗсене вӑрлама чармаҫҫӗ ҫеҫ мар, тата ҫак ӗҫе анлӑн туса пыма пулӑшаҫҫӗ, ӑна организацилеҫҫӗ.

* * *

Польшӑн нимӗҫсем оккупациленӗ территорийӗнче Совет Союзӗпе Польша хушшинче тунӑ килӗшӳ текстне пичетленӗ листовкӑсене анлӑн сараҫҫӗ. Ҫак килӗшӳпе хавхаланса партизансем хӑйсен боевой ӗҫӗсене ҫӗнӗ вӑйпа сарса янӑ. Юлашки 3 кун хушшинче Скажиско, Конскс тата Томашев хулисем патӗнче боеприпассемпе пыракан ҫар поезчӗсем ҫине тапӑннӑ.

* * *

Югославири ӗҫҫыннисем нимӗҫ оккупанчӗсене хирӗҫ партизанла кӗрешӗве ытларах та ытларах сарса пыраҫҫӗ. Партизансем нимӗҫсен пысӑк мар гарнизонӗсемпе лавӗсем ҫине тапӑнаҫҫӗ, чугунҫулсене, телеграфпа телефон ҫыхӑнӑвӗсене ҫӗмӗреҫҫӗ. Партизансен отрячӗсем хӑйсен ӗҫӗсене вӑйлӑн туса пынӑ пирки, Германи ҫарӗн командованийӗ партизансене хирӗҫ кӗрешмешкӗн Югославине ҫӗнӗрен ҫар чаҫӗсем хӑвӑрт яма итальянецсене хушнӑ.

* * *

Совет патриочӗсем тӑван ҫӗрӗн кашни пусӑмнех фашистла вӑрӑ-хурахсенчен тимлӗн сыхлаҫҫӗ. Ҫӗршер пин ӗҫҫыннисем пушар командисене, самозащита группиcене, санитари дружинисене, чугунҫулсемпе сооруженисене сыхлас тӗлӗшпе ӗҫлекен командӑсене кӗреҫҫӗ. Мускаври ҫамрӑксен пушар охранин полкӗнчи боецсем фашистсен авиацийӗ Мускав ҫине вӑрӑ-хурахла пырса тапӑннӑ вӑхӑтра хӑюллӑхпа пуҫарулӑх, тавҫӑрулӑх кӑтартаҫҫӗ. А. В. Белкин ертсе пыракан взвод боецӗсем сыхласа тӑракан участоксенче вут тивретекен бомбӑсем 30 бомба ӳкнӗ. Взвод командирӗпе боецсем пур бомбӑсене те ҫийӗнчех сӳнтернӗ. Взводри боец Л. Е. Раппопорт питех те хастарлӑн ӗҫленӗ. Вӑл пурӑнмалли ҫурт ҫине ӳкнӗ темиҫе бомбӑна пӗччен сӳнтернӗ, пушар пулма паман. Пушара хирӗҫ кӗрешес тӗлӗшпе хастарлӑн ӗҫленӗшӗн тата ҫак ӗҫре хӑюллӑх кӑтартнӑшӑн Белкин юлташа «За отвагу» медальпе, Раппопорт юлташа — «За боевые заслуги» медальпе наградӑланӑ.

Фугаслӑ бомба пурӑнмалли пысӑк мар ҫурта ҫӗмӗрсе тӑкнӑ. Шнырев юлташ ертсе пыракан взводри боецсем ҫурте, вӑл шутра аманнӑ темиҫе боеца, хӑйсен вырӑнӗсене пӑрахса кайман, пушара хирӗҫ вӑйлӑн кӗрешнӗ, ӑна ҫийӗнчех сӳнтернӗ. Взвод командирӗ Шнырев юлташ бомба ҫурӑлса кайнӑ чухне аманнӑ пулнӑ. Анчах вӑл ҫурт тӑрринчех юлнӑ, пушара сӳнтерес ӗҫе ертсе пынӑ. Н. И. Тишкин боец ҫунакан ҫуртран аманнӑ хӗрачана илсе тухнӑ. Тимошин юлташ взводӗнчи боецсем вут тивретекен бомбӑсене ҫирӗм бомба ытла сӳнтернӗ тата пурӑнмалли ҫуртра, Морозов ячӗпе тӑракан больницӑра тухнӑ пушара сӳнтернӗ.

Августӑн 2-мӗшпе 3-мӗш хушшинче ҫӗрле нимӗҫ самолечӗсем Мускав ҫине вӗҫсе пыни

Августӑн 2-мӗшпе 3-мӗш хушшинче ҫӗрле нимӗҫ самолечӗсен темиҫе эшелонӗ Мускав ҫине пырса тапӑнма хӑтланнӑ. Пит ҫӳлтен вӗҫсе, пӗччен самолетсем темиҫе самолет хула ҫине пырса кӗнӗ. Ыттисене пирӗн зенитнӑй батарейӑсемпе ҫӗрлехи истребительсем салатса янӑ, вӗсене Мускав ҫине пыма паман. Пурӑнмалли ҫуртсенче темиҫе ҫӗрте тухнӑ пысӑк мар пушарсене ҫийӗнчех сӳнтернӗ. Вӑрҫӑ ӗҫӗшӗн кирлӗ объектсене сиен туман.

Августӑн 3-мӗшпе 4-мӗш хушшинче ҫӗрле нимӗҫ самолечӗсем Мускав ҫине вӗҫсе пыни

Августӑн 3-мӗшпе 4-мӗш хушшинче ҫӗрле нимӗҫ самолечӗсен темиҫе ушкӑнӗ Мускав ҫине пырса тапӑнма хӑтланнӑ. Пит ҫӳлтен вӗҫсе хула ҫине пӗччентешер самолетсем кӑна пыма пултарнӑ, ыттисене ҫӗрлехи истребительсемпе пирӗн зенитнӑй батарейӑсем салатса янӑ.

Пурӑнмалли ҫуртсенче темиҫе тӗлте тухнӑ пушарсене хӑвӑрт сӳнтернӗ. Вӑрҫӑшӑн кирлӗ объектсене сиен тӑвайман.

Германипе Совет Союзӗ хушшинчи вӑрҫӑ ҫинчен Америка журналӗ мӗн ҫырать

НЬЮ-ЙОРК, августӑн 2-мӗш. (ТАСС). «Форейн корреспондент» журнал, Вашингтонри дипломатиллӗ ҫынсемпе таччӑн ҫыхӑну тытаканскер, Хӗрлӗ Ҫар операцийӗсене пысӑккӑн хаклать.

Национал-социалистсем хӗвелтухӑҫ фронтӗнче калама ҫук пысӑк ҫухатусем тӳснине Вашингтон пӗлсе тӑрать, — тесе ҫырать журнал. Германин Висбаденри (перемири тӑвас тӗлӗшпе ӗҫлекен комисси вырӑнӗ) официальнӑй ҫыннисем Российӑри кампани ҫинчен пессимистла шухӑшпа калаҫаҫҫӗ.

Ҫапла пӗлтереҫҫӗ, — тесе ҫырать малалла журнал, — вырӑссен танкӗсене Германин танксене хирӗҫ кӗрешмелли тупӑсем те персе витереймеҫҫӗ. Советӑн хӑшпӗр йышши бомбардировщикӗсем Германин пикировка тӑвакан бомбардировщикӗсенчен те аванрах. Шанчӑклӑ вырӑнсенчен илнӗ сведенисем тӑрӑх, Германин пӗр паллӑ генералӗ уҫҫӑнах ҫапла каланӑ: Германия хӑвӑрт ҫӗнтерме шутланисем тӳрре тухаймарӗҫ. Вырӑссем, тесе каланӑ генерал, Германин ытти противникӗсенчен лайӑхрах ҫапӑҫҫӗ. Совет войскисен материальнӑй чаҫӗ эпир кӗтнинчен темиҫе хут лайӑхрах. Совет боеприпассен запасӗсем пӗтмелле марах нумай пулмалла.

Совет Информаци Бюровӗнчен

(1941 ҫулти августӑн 4-мӗшӗнчи ирхи пӗлтерӳ)

Августӑн 4-мӗш ыран тенӗ чух ҫӗрле пирӗн войскӑсем Смоленск, Коростень, Белая Черковь енӗсенче тата фронтӑн Эстонири участокӗнче ҫӗрӗпех ҫапӑҫнӑ.

Фронтӑн ытти енӗсемпе участокӗсенче пысӑк ҫапӑҫусемех пулман.

Пирӗн авиаци ҫӗр ҫинчи войскӑсемпе пӗрле противникӑн мотомехчаҫӗсене, пехотине тата артиллерине пыра-пыра ҫапнӑ.

* * *

Д. юханшывӗ урлӑ хывнӑ кӗпер ҫине нимӗҫ авиацийӗ фугаслӑ бомбӑсем темиҫе ҫӗр бомба пырса пӑрахнӑ, анчах вӗсенчен пӗри те тӗл ӳкмен. Зенитнӑй артиллерирен хӑватлӑн персе тата пирӗн истребительсем тӑшман самолечӗсене пӗрмаях хӑвала-хӑвала янӑ. Ҫак кунсенче, аҫа-ҫиҫӗм вӑхӑтӗнче, нимӗҫсен 9 бомбардировщикӗ, 17 истребитель хӳтлесе пынипе, кӗпер ҫине бомба пӑрахма хӑтланнӑ. Ҫав вӑхӑтра тӑшман самолечӗсене Рудаков майорӑн чаҫӗ атакӑланӑ. Пирӗн самолетсенчен тата зенитнӑй артиллерирен персе фашистсен 6 бомбардировщикне персе антарнӑ, 2 самолетне пирӗн территори ҫине антарса лартнӑ. Нимӗҫ летчикӗсене тыткӑна илнӗ.

* * *

Демиденко сержантӑн оруди расчечӗ, танксен атакине сире-сире ярса, фашистсен 5 машинине пӗтерсе тӑкнӑ. Наводчик Очетов кӑларса янӑ пӗрремӗш снаряд нимӗҫсен малта пыракан танкне ҫӗмӗрсе тӑкнӑ. Очетов юлташӑн орудине противник хӑрасах 4 танкпа атакӑлама хӑтланса пӑхнӑ. Оруди расчечӗ тӗл персе тивретсе тӑшман машинисене пӗрин хыҫҫӑн теприне черетпе ҫӗмӗрсе тӑкнӑ.

* * *

Фронтӑн ҫурҫӗр-хӗвеланӑҫ участокӗнче К. хули патӗнче фашистсен танковӑй пысӑк соединенийӗ пирӗн укрепленисем ҫине 5 хутчен атакӑланӑ. Противник ӑнӑҫсӑр атакӑсене пула хавшаса ҫитнӗ тата горючине расходласа пӗтернӗ хыҫҫӑн, пирӗн Н-ски соединенин танковӑй чаҫӗсем контратакӑна куҫнӑ. Хаяр ҫапӑҫу пуҫланса кайнӑ, ҫав ҫапӑҫӑва икӗ енчен 300 яхӑн танксемпе бронемашинӑсем хутшӑннӑ. Тӑшман танкӗсен пирвайхи колоннисене таптаса лапчӑтнӑ тата фашистсен 4 батарейине пӗтерсе тӑкнӑ хыҫҫӑн, пирӗн танкистсем тӑшман тылне вирхӗнсе кӗрсе кайнӑ. Малта Синельников подполковникӑн танковӑй чаҫӗ пынӑ. Ҫак пӗр чаҫӑн боецӗсем нимӗҫсен 30 танкне, 12 минометне, йывӑр орудисен 2 батарейине тата нимӗҫсен 100 салтакне пӗтерсе тӑкнӑ. Калама ҫук анлӑ уйхирте тӑшманӑн ҫӗмӗрсе тӑкнӑ танкӗсен, бронемашинисен тата грузовой автомобилӗсен ванчӑкӗсем сапаланса выртнӑ. Ҫак ҫапӑҫура пӗтӗмпе тӑшман танксемпе бронемашинӑсем ҫӗр ытла, тӗрлӗрен калибрлӑ 45 оруди, ҫирӗме яхӑн миномет тата 100 ытла грузовой автомобиль сухатнӑ. Фашистсен салтакӗсемпе офицерӗсене 1.000 ҫынран сахал мар вӗлерсе тӑкнӑ.

* * *

Разведка вӑхӑтӗнче кӗҫӗн лейтенантӑн Дорохов юлташӑн подразделенийӗ фашистсен икӗ броневикне тата противотанковӑй тупӑпа хӗҫпӑшалланнӑ пехота взводне тупса палӑртнӑ. Боецсем гранатӑсем ывӑтса 2 машинине те ҫӗмӗрнӗ тата 26 салтакпа офицера пӗтерсе тӑкнӑ.

* * *

Лейтенант Татарников ертсе пыракан красноармеец-разведчиксем тӑшман тылне кӗрсе кайсан, фашистсен батарейи ҫине пырса тухнӑ. Нимӗҫ артиллерисчӗсене ҫийӗнчех атакӑласа, пирӗн боецсем икӗ оруди расчетӗнчи прислугӑсене офицерсемпе пӗрлех пӗтерсе тӑкнӑ тата темиҫе салтака тыткӑна илнӗ. Тупӑна нимӗҫ пехотине хирӗҫ ҫавӑрса тӑратнӑ та, лейтенант Татарников туртса илнӗ. Германи снарячӗсене пурне те тӑшман ҫине кӑларса янӑ. Боеприпассем пӗтсен, боецсем тупӑна взрыв туса аркатса тӑкса, хӑйсен чаҫне таврӑннӑ.

* * *

Совет боецӗсемпе командирӗсем яланах сыхӑлӑхлӑ тӑраҫҫӗ. С. станцийӗн ҫулӗсем ҫинче Сучковпа Юрин красноармеецсем паллӑ мар пиллӗк ҫынна тытса чарнӑ, вӗсем хӑйсене хӑйсем депори рабочисем тесе каланӑ. Ухтарсассӑн вӗсем ҫумӗнче пистолетсем, суя партбилетсем тата совет паспорчӗсене тупнӑ. Политрук Глинер тата лейтенант Клейструп чугунҫул станцийӗсенчен пӗринче тӗмӗнле иккӗлентерекен икӗ арҫына тытса чарнӑ, вӗсем ҫурма-ҫар формипе тумланнӑ пулнӑ. Тытса чарнӑ ҫынсем усовершенствовани курсне... Вятка хулине каймалли путевкӑсем кӑларса кӑтартнӑ. Фашистсен ҫак ӑнӑҫсӑр «ӗҫӗ» вӗсене пулӑшман. Вятка хулин ятне улӑштарса Киров хули ятлӑ тунӑранпа ӗнтӗ ҫичӗ ҫул иртрӗ.

* * *

Германи ҫарӗн командованийӗ Польшӑра вырнаҫса тӑракан гарнизонсен начальникӗсемпе чаҫсен командирӗсем патне секретлӑ ҫӗнӗ инструкци ярса панӑ, унта «Польша халӑхӗ хушшинче салтаксем хӑйсене хӑйсем мӗнле тыткаламалли ҫинчен» каласа панӑ. Секретлӑ инструкци оккупантсем Польшӑра икӗ ҫула яхӑнах хуҫаланса пурӑннине итог туса парать. Инструкцире ҫапла каланӑ: «Граждӑнла халӑх, ҫиелтен пӑхсан кӑмӑллӑ пек туйӑнать пулсан та, хӑйӗн чунӗ-чӗрипе нимӗҫсем ҫине тӑшманла пӑхать, нимӗҫ салтакӗн ҫакна манма юрамасть... Нимӗҫ ҫарӗн представителӗсене кашни кӳрентермессеренех айӑплисене чи ҫирӗп мерӑсем йышӑнса наказанисем памалла». Инструкци ҫар служащийӗсене вырӑнти халӑхпа хутшӑнма чарать, мӗншӗн тесен ҫакӑ вӑл «политика» енчен пӑсӑлса каяссипе хӑратса тӑрать». Ҫакӑнтан фашистсем нимрен те ытларах хӑраҫҫӗ. Германи ҫарӗн командованийӗ, хӑйӗн салтакӗсене шанмасӑр, офицерсене салтаксем хыҫҫӑн асӑрхасах ҫӳрессине вӑйлатма тата «служба вӑхӑтӗнче мар пулсан та вӗсене яланах хӑвӑрӑн сӑнаса тӑрас пулать» тесе хушать.

* * *

Тискер фашизма хирӗҫ кӗрешме пирӗн тӑван ҫӗршыври ӗҫҫыннисем мӗнпур средствӑсене мобилизацилеҫҫӗ. Государствӑна памалли укҫа-тенкӗне срокчен парса татса, халӑхӑн анлӑ массисем хӑйсен государствин финанс тӗлӗшӗнчи вӑй-хӑватне тӗреклетеҫҫӗ. Киргиз республикинчи Карасуйски районри ӗҫҫыннисем заем облигацийӗшӗн пӗр миллиона яхӑн срокчен тӳлесе татнӑ. Араванскӗ районри Аччински ялсоветӗнчи колхозниксем заем укҫине пӗтӗмпех тӳлесе ҫитернӗ. Днепропетровски облаҫри Чкаловски районри «Большевик» ялхуҫалӑх артелӗн членӗсем малтан ҫырӑнни ҫумне хушса татах та 10.000 тенкӗлӗх государство заемӗсен облигацийӗсене туяннӑ. Хуласемпе ялсенче пур ҫӗрте те перекет кассисене укҫа хывасси кашни кунах ӳссе пырать. Омск хулинче 12 кун хушшинче перекет кассисене миллион ҫурӑ тенкӗ ҫӗнӗрен хывнӑ. Государствӑна тӳлемелли пур укҫа-тенкӗне те — ялхуҫалӑх налогӗ, страховка укҫисем т. ыт. те — ӗҫҫыннисем пур ҫӗрте те срокчен тӳлесе татаҫҫӗ. Чкаловски облаҫри Ново-Покровски районра государство умӗнчи тӳлевсем тӑрӑх укҫа-тенкӗ парасси пиллӗк хут ӳснӗ.

Индо-Китая пӗрле хӳтлесси ҫинчен Японипе Франци хушшинче ҫырнӑ протокол

ТОКИО, июлӗн 31-мӗш. (ТАСС). Домей Цусин агентстви пӗлтернӗ тӑрӑх, Японири информаци совечӗ Франци Индо-Китайне пӗрле хӳтлесси ҫинчен Японипе Франци хушшинче ҫырнӑ протокола пичетлесе кӑларнӑ. Протоколра ҫапла каланӑ: Япони правительствипе Франци правительстви, халхи вӑхӑтра пулса тӑнӑ тӗнчери обстановкӑна шута илсе, ҫакӑн ҫинчен килӗшрӗҫ: «Икӗ правительстви те Франци Индо-Китайне пӗрле хӳтлесси пирки пӗр-пӗрине ҫар тӗлӗшӗнчен пулӑшу пама пулаҫҫӗ. Ҫак пулӑшӑва тӑвас тӗлӗшпе йышӑнакан мерӑсем ятарласа тумалли килӗшӳн объекчӗ пулса тӑмалла. Ҫӳлте асӑннӑ условисем [illegible] йышӑнма хушнӑ обстановка пуличченех ӗҫре пулмалла».

Ютҫӗршыв корреспонденчӗсен черетлӗ пресс-конференцинче

Ютҫӗршыв корреспонденчӗсен августӑн 2-мӗшӗнче пулнӑ черетлӗ пресс-конференцийӗнче Совет Информаци Бюровӗн начальникӗн заместителӗ **С. А. Лозовский** юлташ ҫапла каланӑ:

Гитлерла Германия Совет Союзӗ ҫине кӗтмен ҫӗртен пырса тапӑннӑранпа паян ҫӗрле шӑп ултӑ эрне ҫитет. Ҫакӑн пек сасартӑк пырса тапӑнма тахҫан малтанах, вӑйлӑн тата ҫине тӑрса хатӗрленнӗ. Нимӗҫсем Совет Союзӗн чиккисене калама ҫук пысӑк вӑйсене илсе пырса тӑратнӑ, Японири «Асахи» хаҫат ҫырнӑ тӑрӑх, 248 дивизи таранах илсе пынӑ. Ҫак шута румынсемпе финсен дивизийӗсем те, венгерсемпе словаксен чаҫӗсене шута илмесӗр, кӗреҫҫӗ.

Вӑрҫа ҫиҫӗм пек хӑвӑрт вӗҫлемелли плана пит те тӗплӗн туса хатӗрленӗ, ҫав вӑрҫӑ Совет Союзне ик-виҫӗ эрне хушшинчех ҫӗмӗрсе тӑкса, хӗвелтухӑҫӗнчи ҫӗнтерӳллӗ кампани хыҫҫӑн Гитлера хӑйӗн вӑйӗсене Англие хирӗҫ, унтан США-на хирӗҫ тӑратма май памалла пулнӑ.

Малтанхи вӑхӑтра нимӗҫсем: пурте «план тӑрӑх» пулса пырать, тесе пӗлтеретчӗҫ. Июнӗн 26-мӗшӗнче фашистсем радио тӑрӑх: «Совет войскисене йӑлтах ҫӗмӗрсе тӑкнӑ, вӗсем малашне ҫапӑҫма пултараймаҫҫӗ», тесе пӗлтернӗ. Июнӗн 30-мӗшӗнче нимӗҫсем пӗтӗм тӗнчене: «Совет авиацине пӗтӗмӗшпех пӗтерсе тӑкнӑ», тесе пӗлтернӗ. Июлӗн 7-мӗшӗнче нимӗҫсем: «СССР хӑйӗн резервисене йӑлтах пӗтернӗ», тесе пӗлтерчӗҫ. Июлӗн 13-мӗшӗнче «Тӑтӑклӑ вырӑнсенче пуринче те совет фронтне татса кӗни ҫинчен» тата «Ленинграда, Мускава, Киева пырса кӗмелли ҫул уҫӑ», тесе фанфар шавӗпе пӗлтеретчӗҫ.

Пурте ҫу пекех пулса пынӑ пек курӑнать. Анчах та, юлашки эрнесенче нимӗҫ хаҫачӗсем, нимӗҫ радио, нимӗҫсен командованийӗ, унтан вӗсен Римри, Хельсинкири мӗнпур агенчӗсем те: хӗвелтухӑҫ фронтӗнчи кӗрешӳ хӗвеланӑҫ фронтӗнчи кӗрешӳрен пачах урӑхла, тесе ӗнентерме пуҫларӗҫ. Киева туртса илни ҫинчен, Ленинграда пырса кӗни ҫинчен, Мускав патнелле куҫса пыни ҫинчен пӗлтернисене нимӗҫсен хӑйсеннех хӑш енче те пулин сирсе яма тивнӗ.

Германи пропаганди мӗнле суйнине палӑртас тесен, Германин ҫакӑн пек пӗр-пӗрне хирӗҫлекен пӗлтерӗвӗсем ҫине ҫавӑрӑнса пӑхас пулать.

1. **Июнӗн 30-мӗш.** «Пӗр кун е икӗ кун каялла эпир вырӑссем каялла чакни ҫинчен каларӑмӑр, халӗ ӗнтӗ вырӑссем нимӗн йӗркесӗр тараҫҫӗ» (Германири радио).

Июлӗн 26-мӗш. «Вырӑссен верховнӑй командованийӗ малтанхи вӑхӑтсенчен пуҫласах Германи наступленине хирӗҫ контратакӑсем тата контрнаступлени туса ответленӗ» («Франкфуртер цейтунг»).

2. **Июнӗн 30-мӗш.** Совет авиацийӗ ҫапӑҫура хӑйӗн пӗтӗм вӑйхӑватне тенӗ пекех пӗтернӗ. Малашне совет авиацийӗн ӗҫӗсем Германи операцийӗсене йывӑрлатмӗҫ тесе шутлама пулать» (Римри радио, Берлинран пӗлтерни ҫине кӑтартса парса).

Июлӗн 25-мӗш. «Вырӑс бомбисем нимӗҫсене хӑшпӗр операцисем тума чӑрмантарнӑ» (Германири радио).

3. **Июлӗн 17-мӗш.** «Вырӑссен верховнӑй командованийӗ ҫапӑҫӑва хӑйӗн юлашки резервисене кӗртнӗ» (Германири информаци бюровӗ пӗлтерни).

Июлӗн 24-мӗш. «Вырӑссен верховнӑй командованийӗн калама ҫук пысӑк резервсем пур, вырӑс салтакӗсен пысӑк массисене татах мобилизацилесе, вӗсене Германи войскисене хирӗҫ кӗрешме яма пултараҫҫӗ» («Националь цейтунг»).

4. **Июлӗн 17-мӗш.** «Техника енчен илсен вырӑс танкӗсен пахалӑхӗ начар» («Франкфуртер цейтунг»).

Июлӗн 27-мӗш. «Германи ҫарне халиччен тӗл пулма тивнӗ мӗнпур противниксен вооруженийӗпе танлаштарсан, вырӑссен вооруженийӗ кучухнех ҫӗнӗ вооружени пулса тӑрать» (Германири радио).

Берлинран панӑ хӑйӗн радиообзорӗнче Фритче июлӗн 30-мӗшӗнче ҫапла каланӑ: «Германи ҫарӗ Мускав ҫине поход туни противникӑн вӑрҫӑри чӗрӗ вӑйне пӗтерсе тӑкмасӑр Германи халӑхне нимӗн те памаст».

Ҫакӑ вӑл вӑрҫа ҫиҫӗм пек хӑвӑрт вӗҫлесси пурнӑҫа кӗменни ҫинчен калать.

Мӗнре-ха сӑлтавӗ? Сӑлтавӗ ҫакӑнта: Германин «никам ҫӗнтерейми» войскисем Хӗрлӗ Ҫар калама ҫук вӑйлӑн хирӗҫ тӑнине, пит вӑйлӑ та ӑнӑҫлӑ контратакӑсем тунине тӗл пулнӑ.

Пирӗн боецсен паттӑрлӑхӗ, хастарлӑхӗ, пуҫарулӑхӗ ҫинчен, совет авиацийӗ, советӑн танковӑй чаҫӗсем тата совет ҫар командованийӗн тактики ҫӳлти вырӑнта тӑни ҫинчен калакан примерсене вилнисен ҫырӑвӗсенчен, тыткӑна лекнисем каласа панисенчен, тӗнчери хаҫатсем ҫырнисенчен пиншерӗн илсе кӑтартма пулать.

Халӗ ҫакӑ уҫҫӑн палӑрчӗ ӗнтӗ: «ҫиҫӗм пек хӑвӑртлӑхпа панкани» пӗр ӗҫ, «вӑрҫа ҫиҫӗм пек хӑвӑртлӑхпа вӗҫлесси» — пачах урӑх ӗҫ. Германи ҫарӗ хӗвелтухӑҫри фронтра ҫыхланса ларчӗ. Унӑн ҫынсем тата материалсем тӗлӗшпе калама ҫук пысӑк ҫухатусем пулаҫҫӗ. Халӗ унӑн миллион ҫурӑ ытла ҫын пӗтнӗ.

Кӗрешӳн кашни кунӗ Германи ҫарне поражени кӳрессе патне, гитлерла Германие катастрофа пулясси патне ҫывхартса пырать.

Ҫӗршыв оборонин фончӗ валли

КУКЕҪ. СССР Оборонин Государственнӑй Комитечӗн Председателӗ Сталин юлташ Хӗрлӗ Ҫара пулӑшма, тӑшмана ҫапса салатма пӗтӗм вӑй-хӑвата хурса ӗҫлеме чӗнсе каланӑ тӑрӑх, совет ҫӗршывӗнчи ӗҫҫыннисем тӑван ҫӗршыв оборонине тӗреклетме хӗрӳллӗн ҫӗкленчӗҫ. Тӑван ҫӗршыва чӗререн юратакан патриотсем оборона валли ҫӗнӗ средствӑсем мобилизацилемешкӗн халӑхӑн уйрӑм фондне тума йышӑнчӗҫ. Миллионшар ҫынсем оборона фондне тӑваҫҫӗ.

Июлӗн 31-мӗшӗнче Шалти Ӗҫсен Халӑх Комиссариачӗн районри уйрӑмӗнче ӗҫлекен работниксен пухӑвӗ пулса иртрӗ. Пухура пӗр ыйту — оборона валли фонд тӑвасси. Ҫак ыйтупа Филиппов юлташ сӑмах тухса каларӗ. Вӑл ҫӗршыв оборонин фондне 60 тенкӗ парса, ытти работниксене те хӑйӗнчен пример илме чӗнчӗ. Ҫапла вара, оборона фончӗ валли пурӗ 355 тенкӗ пухса пачӗҫ.

Ҫавӑн пекех, «Ленин ҫулӗпе» хаҫат редакцин типографийӗнче ӗҫлекен рабочисем те оборона фондне 144 тенкӗ укҫа парса пулӑшма йышӑнчӗҫ.

Районри перекет кассинче ӗҫлекен служащисем отечественнӑй вӑрҫӑ чарӑниччен кашни уйӑхрах пӗр кунхи ӗҫ укҫине оборона фондне парса тӑма пулчӗҫ.

Поселокри килхуҫи хӗрарӑмӗ Филиппова юлташ тӑван ҫӗршыв оборонин фондне тӗреклетме 25 тенкӗ хывса, поселокри килхуҫи хӗрарӑмӗсене пурне те хӑйӗнчен пример илме чӗнчӗ.

Н. НИКИТИН.

* * *

ШАМАРША. Ӗҫҫынни депутачӗсен райсовет исполкомӗнче ӗҫлекен Н. Космовский юлташ оборона фондне валли 100 тенкӗ укҫан тата 200 тенкӗ заем облигацийӗ пачӗ. Ҫавӑн пекех М. Капчиков, Ф. Михайлов, Дергачев, Чамаев, Кудряшов, Шывидтинов, Журавлева тата ытти юлташсем те кашнинех оборона фондне 50-шар тенкӗ укҫан хыврӗҫ. Пӗр сехет хушшинче 500 тенкӗ пухнӑ.

Районри типографипе редакцинче ӗҫлекенсем фашизма ҫӗмӗрсе тӑкиччченех кашни уйӑхра пӗр кунхи ӗҫ укҫине парса тӑма пулчӗҫ.

Чапкасри Сталин ячӗпе тӑракан колхозра оборона фончӗ валли 1000 тенке яхӑн укҫан пухнӑ. Ытти колхозсенче те оборона фончӗ тӑвас ӗҫ сарӑлсах пырать.

Д. ОБОФОРОВ.

* * *

ШӐХАСАН. Халӗ районри пур учрежденисемпе колхозсенче те Тӑван ҫӗршыв оборонин фондне укҫа-тенкӗ хывас пирки пухусемпе митингсем пулса иртеҫҫӗ. Августӑн 1-мӗшӗнче финанспа банк работникӗсен митингӗ пулса иртрӗ. Митингра пулнӑ работниксем пурте ҫӗршыв оборонин фондне 20—25-шер тенкӗ укҫа пухса пачӗҫ. Райфора ӗҫлекен Тарасов юлташ заем облигацийӗсене 325 тенкӗлӗх оборона фондне тӗреклетме пачӗ. Райсберкассӑра ӗҫлекен А. Слесарева, Степанова т. ыт. юлташсем те оборона фондне 20-шер тенкӗ укҫан пачӗҫ.

Шӑхасанти сельпо членӗсем 1940 ҫулта пулнӑ тупӑшран 11.500 тенкӗ, преми фончӗсенчен 2.369 тенкӗ оборона фондне пама йышӑннӑ.

ВКП(б) райкомӗнче ӗҫлекен работниксем пӗр кунхи ӗҫ укҫине оборона фондне параҫҫӗ. Работниксем чылайӑшӗ заем облигацийӗсене оборона фончӗ валли таварса пама кӑмӑл тунӑ. Н. Михайлов юлташ заем облигацийӗсене 725 тенкӗлӗх оборона фондне вӑйлатма пачӗ.

Шӗнерти туллимар вӑтам шкулти учительсем ҫӗршыв оборонин фондне 1550 тенкӗ укҫа хыврӗҫ.

С. ШАДИН.

Икӗ кунхи ӗҫ укҫине— оборона фондне

Августӑн 2-мӗшӗнче Чӑвашсен Государство Издательствинче ӗҫлекен сотрудниксен митингӗ пулчӗ. Митингра августӑн 1-мӗшӗнче тухнӑ «Правда» хаҫатӑн умстатьине вуланӑ хыҫҫӑн, пурӗ пилӗк ҫын тухса каларӗҫ. Художник Харлампьев юлташ ҫапла каларӗ:

— Манӑн аттене империализмлӑ пӗрремӗш вӑрҫӑра нимӗҫсем хӗн кӑтартса вӗлернӗ. Эпӗ фашистла ҫӗлен-калтасене хирӗҫ ҫапӑҫма хатӗр. Фашистсене пуҫӗпех ҫӗмӗрсе тӑкиччен оборона фондне кашни уйӑхрах 60-шар тенкӗ паратӑп.

Колюшкин юлташ фашистсене ҫапса салатиччен кашни уйӑхрах икӗ кунхи ӗҫ укҫине оборона фондне пама пулса, ыттисене те хӑйӗнчен пример илме чӗнчӗ. Долгов юлташ Колюшкин чӗннине йышӑнчӗ, кунсӑр пуҫне ҫӗнӗ заема ҫырӑннӑ 1200 тенкӗне халех тӳлесе татма сӑмах пачӗ. Павлов-Пинер юлташ та ҫӗнӗ заем укҫине, 1000 тенкӗне, халех тӳлесе татма пулчӗ.

Митинг участникӗсем пурте пӗр сасӑллӑ пулса, фашистсене ҫӗмӗрсе тӑкиччен кашни уйӑхра хӑйсен икӗ кунхи ӗҫ укҫине оборона фондне йышӑнчӗҫ.

Н. А.

Мĕнле сортлă тулă акмалла

Хальхи вăхăтра пирĕн республикăра нумай сортлă вăрлăхсем акса тăваççĕ. Çав сортсен тухăçлăхĕ мĕнле пулнине республикăри сортоучастоксенче тĕрĕслеççĕ. Юлашки виçĕ çул хушшинче сортоучастоксенче тĕрĕсленĕ вăрлăхсен тухăçлăхĕ çакна кăтартса парĕ (мĕнпур сортоучастоксенче тĕрĕсленине вăтамран шутласан):

Сортсем:	Тĕштырă тухăçлăхĕ кашни гектар пуçне центнерпа: 1938 ç.	1939 ç.	1940 ç.
1. Ырашпа тулă гибричĕ 46-131	22,2	8,8	24,8
2. Дюрабль	21,1	7,0	21,7
3. Лютесценс 329	18,7	11,8	24,5
4. Лютесценс 1060—10	—	—	23,9
5. Симбилейская 146	19,6	8,6	25,4
6. Мильтурум (Йĕпреç районĕнчи «Завета Ильича» колхоз)	—	8,6	24,0
7. «Новая деревня» колхозăн вырăнта тунă вăрлăхĕ	20,5	11,8	23,5
8. «Чув. ЦИК» колхозăн вырăнта тунă вăрлăхĕ	20,6	10,0	25,1

Çакăнтан акă мĕн курăнать: республикăра питех те нумай сарăлнă дюрабль ятлă сорт, тырпул тухăçлăхĕ енчен илсен, ытти сортсенчен начартарах шутланать. Хĕллехи сивĕ çанталăка ку тулă тÿсеймест, юр сахалтарах çунă çĕрте, чăтăмсăр пулнипе, çурăлса каfive.

Чăваш республикинче туса пăхнă сортсенчен ырашпа тулă гибричĕ 46—131 текен сорт — тырпул тухăçне нумайрах ÿстерекен сорт пулса тăрать. Ку сорт хĕллехи çанталăкра чăтăмлă, пĕрчисем те шултра пулаççĕ. Вăрлăхран авăртса пĕçернĕ çăкăр пысăк пахалăхлă пулнине палăртнă. Çак сорта республикăра акмалли тĕп тĕштырă вырăнне шутлама йышăннă.

Халлĕхе çак вăрлăх сортне йышлăн акса тума тытăнман-ха. Çавăнпа та ырашпа тулă гибричĕ 46—131 текен сортлă кондициллĕ вăрлăхсене малашне ытларах акса тума тытăнмалла.

Çакăнпа пĕрлех Шупашкар районĕнчи «Новая деревня» колхоз вырăнта туса илнĕ Лютесценс 329 вăрлăхпа Çĕрпÿ районĕнчи «Чув. ЦИК» колхозăн вăрлăхĕ хĕл сиввине ытларах тÿсекен сортсем пулнине палăртнă.

Хĕллехи лайăх мар çанталăк условийĕсенче çак сортсем ырашпа тулă гибричĕ 46—131 текен сортран ытларах чăтăмлă, анчах хĕллехи çанталăк условийĕ лайăх чухне вăл сортăн тухăçлăхĕ начартарах пулать. Ырашпа тулă гибричĕ 46—131 текен сорта акма юрăхлă тесе йышăннă.

Йĕпреçпе Улатăр тата ытти районсенче туса илекен Мильтурум ятлă вырăнти сорта пысăк пахалăхлă сорт теме май çук, тулăн пĕрчисем вĕтĕ пулаççĕ, хĕллехи çанталăкра тÿсĕмлĕ мар.

Хăшпĕр колхозсем туса хатĕрлекен Симбилейская 146 сорта пачах акма юрамасть, ăна уйхирсенчен тасатса пымалла. Ку вăрлăха акма та йышăнман. Тухăçлăх енчен илсен ырашпа тулă гибричĕ 46—131 текен сортран иртеймест, тепĕр чухне унтан та начартарах пулать. Кунсăр пуçне вăл вутпуççипе хытă сиенленет.

Халь тата лайăхрах çĕнĕ сортсем тупнă. Вĕсем — Ульяновка тата Лютесценс 116 текен сортсем. Ку сортсен тухăçлăхĕ лайăх пулать, хĕллехи çанталăка чăтăмлă. Вĕсем ырашпа тулă гибричĕ 46—131 текен сортран 2—5 центнер ытларах тухăç параççĕ. Кăçалхи çул çакна колхозсенче акса пăхса тĕрĕслемелле. Ульяновка тата Лютесценс 116 текен сортсене акма палăртнă колхозсен ку ĕçе тивĕçлипех хакламалла. Ытти сортсен тухăçĕ мĕнле пулнине танлаштарса пăхма, çак вăрлăха та пĕр пек агротехникăллă условисемпе акмалла.

СССР Совнаркомĕпе ВКП(б) Центральный Комитечĕ йышăннă постановлени тăрăх, районра акма палăртнă вăрлăхсене шута илсе, мĕнле сорт акмаллине суйласа илме колхозсене хăйсене ирĕк панă. Тĕрĕс суйласа илнĕ вăрлăх сорчĕ тырпул тухăçне нумай ÿстерет. Çавăнпа та мĕнле сорт акмаллине суйласа илес ĕçе тивĕçлипе хакламалла. Кашни колхозăн чи лайăх сортлă тулă вăрлăхĕ акма тăрăшмалла. Çакна пурнăçлани кашни колхоза вăйлă та тухăçлă тырпул туса илме услови туса парать. Вăйлă тырпул — тăшман пуçне аркатса тăкма пулăшать.

Я. ФЕДОРОВ.

ЧАССР Наркомземĕн тĕштырă культурисен сортне сăнакан инспекторĕ.

58 тонна тимĕр-тăмăр пухса панă

ИШЛЕИ. Çĕньял-Оточевăри «Новая сила» колхозри комсомолецсем пур ĕçе те активлăн хутшăнса ĕçлеççĕ. Вĕсем колхозниксене хаçат-журналсем вуласа параççĕ, уйрăм кĕнекесем тăрăх калаçусем туса ирттереççĕ. Производствăра та примерлă ĕçлеççĕ.

Акă, пĕр кунхине, ĕçрен таврăннă хыççăн, комсомолецсем пурте колхоз клубне пухăнчĕç. Комсомол организацин секретарĕ Варвара Данилова юлташ çĕршыв оборони валли тимĕр-тăмăр пухса парасси çинчен сăмах пуçарса ячĕ. Данилов юлташăн сăмахĕпе пурте килĕшрĕç. Ыранах тухса пуçтаратпăр, тесе калаçса татăлчĕç.

Чăн та, тепĕр ирхине 12 комсомолец тата союзра тăман çамрăксемпе пионерсем тухса, 3,5 тонна тимĕр-тăмăр пухса, Тивĕш сельпоне леçсе пачĕç.

Районра кунашкал организацисем сахал мар. Акă, «Красные Яуши» колхозри тата Ярабайкассинчи туллимар вăтам шкулти пионерсем виçшер тонна тимĕр-тăмăр пухса панă. Районĕпе пурĕ 58 тонна пухнă.

А. МИХАЙЛОВ.

УКЕРЧĔК ÇИНЧЕ: Куславкка комбинатĕнчи хăма çуракан цехри смена мастерĕ М. П. Матюшкин юлташ, ăна отличник значокĕпе наградăланă.

Е. Цыганов фото-ÿкерчĕкĕ.

Колхозăн пиллĕк ферма

ЕТĔРНЕ. Чурпайри Киров ячĕпе тăракан колхозăн пиллĕк ферма: ĕне, сурăх, сысна, кайăк-кĕшĕк тата кролик фермисем пур. Колхоз кăçалхи çул выльăх-чĕрлĕх ĕрчетмелли плана ăнăçлăн пурнăçласа пырать. Çитес çулăн январĕн 1-мĕш тĕлне фермăсенче 90 пуç сысна, 51 сурăх, 40 ĕне, 70 кролик, 170 чăх-чĕп пулать. Çак кунсенче Вăрнарти инкубаторнăй станцинчен 400 чĕпĕ илсе килнĕ.

Колхоз выльăх-чĕрлĕхсене хĕллеăшă витесенче усрама хатĕрленет. Строительство бригади кĕске срокрах сысна тата кайăк-кĕшĕк витисене çĕнетрĕ, выльăх пăхакансем валли общежити тунă. Строительство бригади çак кунсенче ĕне вити тума тытăнать. Ку бригадăра 15 çын ĕçлет.

Ĕне пăхакансем тăрăшса ĕçлеççĕ. Доярка Нина Иванова пĕр çул хушши çеç ĕçлет-ха. Вăл 8 ĕне пăхать. Унăн 7 ĕнни пăруланă. Тепĕр ĕнни те пĕтĕ. Н. Иванова юлташ çумне çирĕплетсе панă ĕнесенчен кăçал 9.600 литр сĕт суса илмелле. Июнĕн 1-мĕш тĕлне вăл 7.400 литр сĕт суса илнĕ. Çапла вара вăл кашни ĕнерен вăтамран 1.395 литр сĕт илнĕ. Пĕлтĕр вăл çакăн чухлĕ сĕт çулталăк хушшинче çеç суса илме пултарнă. Халĕ кашни ĕне кунне вăтамран 10—11-шер литр сĕт парать. Ĕçшĕн хушса тÿлес йĕрке тăрăх Н. Иванова дояркăна 490 литр сĕт тухать.

Колхоз государство умĕнчи парăмсене те срокра тÿлесе пырать. Аш-какай памалли плана 52 процент тултарнă. Июнĕн 1-мĕш тĕлне 5 815 литр сĕт, 46 килограмм çăм панă.

Колхоз кăçал силос чылай хывса хăварать.

И. ЛЬВОВ.

Налог укçине тÿлесе татрĕç

Нăрваш Шăхаль ялсоветне кĕрекен «Восход» колхоз членĕсем—Мукин тата Айкин, извещени илнĕ кунах, ялхуçалăх налогне тата страховой укçине çавăнтах тÿлесе татрĕç.

Вĕсем государство умĕнчи пур ытти парăмсене те парса татнă.

Первомайски р.

И. МИТРОФАНОВ.

Черепановецсен меточĕ сарăлсах пырать

Черепановецсен паха пуçарăвĕ çинчен кăçал шкул директорĕсемпе заведующийĕсен, колхоз тата ялсовет председателĕсен канашлăвĕсенче 13 хут сÿтсе-яврăмăр. Иртнĕ çулта та ку енĕпе сахалах ĕçлемен эпир. Колхозниксем тата вĕренекенсен ашшĕ-амăшĕсем, клохозлă ялсенчи обществăллă организацисем шкулсенчи вĕрентÿпе воспитани ĕçĕпе тĕплĕнтерех интересленме тытăнчĕç. Ялсоветсемпе колхозсем тата шкулсем хушшинчи çыхăну çирĕпленсех пырать.

Çĕнĕ вĕренÿ çулĕ пуçланиччен пĕр уйăх та юлмарĕ. Часах ак хуласенчипе клохозлă ялсенчи телейлĕ çамрăксем парта хушшине кĕрсе ларса, çĕнĕ пĕлÿ илессишĕн çине тăрса вĕренме тытăнаççĕ. Калас пулать, вĕренÿ çулне иртнĕ çулхинчен чылай лайăхрах хатĕрленнипе кĕтсе илетпĕр. Ку енĕпе пире колхозсем нумай пулăшаççĕ. «Маяк» колхоз членĕсем шкула пулăшас тĕлĕшпе икĕ воскресник организациленĕ. Вĕсем хăйсен вăйĕпе пĕр класс помещенине туса йĕркеленĕ тата 60 кубла метр вутă турттарса панă. Кунта вутă пĕр çул çурă хутма çитет. Аччакасси ялсовет территорийĕнче воскресник туса виçĕ шкула 262 кубла метр вутă турттарса панă. Çапла вара Аччакасси, Çĕнĕ Ачча, Иртемен Кушкă шкулĕсен вĕренÿ çулĕ пĕтичченех хутмаллăхах вутă пур.

Шкулсене вутă турттарса парас тĕлĕшпе организациленĕ малтанхи воскреснике районĕпе илсен 1.648 çын хутшăннă. Чакаç, Аччакасси, Асхва ялсовечĕсенчи колхозниксем шкулсене пулăшнине уйрăм палăртма кирлĕ. Чакаç ялсовет исполкомĕн председателĕ Филиппов тата шкул заведующийĕ В. Силин юлташсем хăйсем те колхозниксемпе пĕрле икĕ хутчен вăрмана кайса вутă турттарса килнĕ. Ку ялсовета кĕрекен колхозсенчи колхозниксем 93 кубла метр вутă тата 50 кубла метр строительство материалĕ кÿрсе килсе панă.

Асхва ялсовет исполкомĕн председателĕ Михайлов, колхоз председателĕ Тихонов тата шкул заведующийĕ С. Максимов юлташсем пуçарнипе организациленĕ воскреснике пурĕ 123 çын хутшăннă. Икĕ кун хушшинче 105 кубла метр вутă кÿрсе килнĕ. Пикшикри туллимар вăтам шкула та çителĕклĕ тарах вутă турттарса панă.

Шкулсене пулăшас енĕпе воскресниксем ирттересси сарăлсах пырать. Иккĕмĕшпе виççĕмĕш воскресниксенче районри 32 шкула вутă касса хатĕрлеме тата турттарса кăларма пулăшнă. Вăл воскресниксене 1.384 çын хутшăннă. Шкулсене 1020 кубла метр вутă турттарса панă. Районри шкулсен, вăтам шутпа илсен, сезонра хутмалли шутран 83 процент вутă пур. Вутă касса хатĕрлес тата турттарса кăларас ĕç сарăлсах пырать.

Колхозниксем шкул çумĕнчи пахчасен ĕçне йĕркелес тĕлĕшпе те шкулсене пулăшса пыраççĕ. 1.345 метр вăрăмĕш карта тытса панă. Тăватă шкул çумĕнче вутă сарайĕсем тунă.

Нумай шкулсем вĕренÿ çулне хатĕрленсе çитрĕç. Çĕнĕ Аччакассинчи туллимар вăтам шкул 15 парта çĕнĕрен илнĕ, 8 парта юсаттарнă. Партăсене тата класнăй доскасене сăрлаттарса хунă. Сиккассинчи туллимар вăтам шкул 185 парта тата класнăй доскасем 14 штука сăрлаттарса хатĕрленĕ. Вĕренÿ çулне хатĕрленес тĕлĕшпе лайăх ĕçлекен шкулсене нумай илсе кăтартма пулать.

Çĕнĕ вĕренÿ çулне хатĕрленесси пур енĕпе те ăнăçлăн пырать. 16 пин тетрадь кÿрсе килсе хатĕрленĕ. Аслă классене куçнă ачасем хăйсем усă курнă 5.503 кĕнекене кĕнеке магазинĕсемпе сельпосене пырса сутнă, вăл кĕнесене кĕçĕнрех классенче вĕренекенсем илнĕ.

Пĕтĕм совет халăхĕ Германи фашизмне хирĕç çĕнтерÿллĕ отечественнăй вăрçа çĕкленчĕ. Хăрушă кунсене пурăнса ирттерет пирĕн çĕршыври халăх. Анчах тăшман тăван çĕршыв çине вăрă-хурахла тапăнни пирĕн халăхăн организациллĕхне, унăн мораллĕ-политикăллă пĕрлĕхне çĕмĕреймест. Пирĕн ĕççыннисем пур çĕрте те тăрăшса ĕçлесе, тăшман валли вилĕм хатĕрлеççĕ, Хĕрлĕ Çара, Хĕрлĕ Флота тата авиацине çĕнтерÿ тума пулăшса пыраççĕ. Эпир, халăха вĕрентес ĕç фронтĕнчи работниксем, çĕнĕ вĕренÿ çулне тĕплĕн хатĕрленсе кĕтсе илетпĕр. Черепановецсен опычĕ тăрăх ĕçлесе, шкулсемпе колхозсем хушшинчи ĕçлĕ çыхăнăва çирĕплетсе пыратпăр.

М. БЕЛОВ.

Канаш райçутĕç пайĕн инспекторĕ.

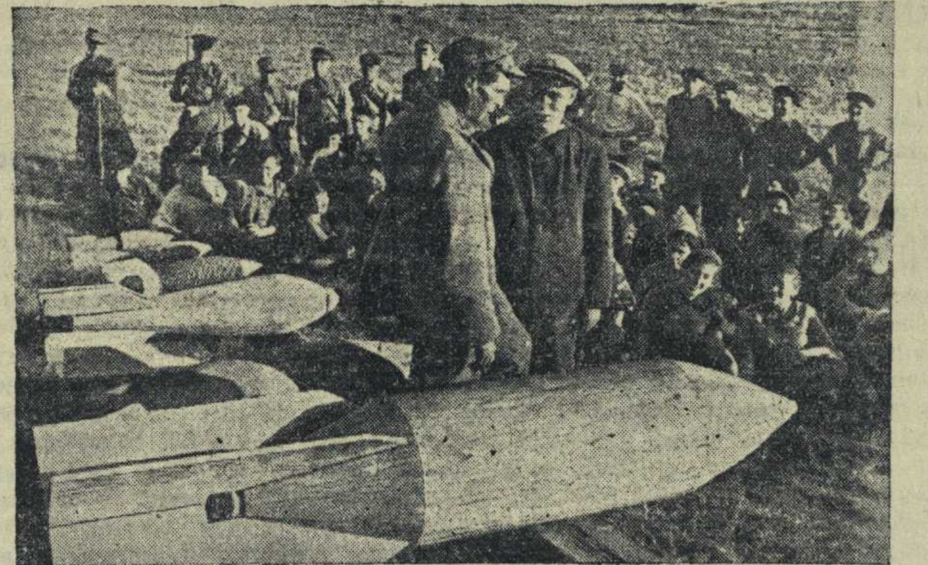

Милютинри мехлесопунктра. Халăх ополченийĕн ретне илме ыйтса заявлени панă рабочисем çар ĕçне вĕренеççĕ. УКЕРЧĔК ÇИНЧЕ (малта) — отряд командирĕ Н. П. Селезнев (сулахайра) тата столярнăй мастерской заведующийĕ П. В. Тарасов юлташсем. Авиабомбăсен модельне Тарасов юлташ туса хатĕрленĕ.

Е. Цыганов фото-ÿкерчĕкĕ.

Çамрăк патриотсен пулăшăвĕ

Фашизм—этемлĕхĕн чи усал тăшманĕ. Çав усал тăшман совет ачисен телейлĕхне тытса илесшĕн, вĕсен малашлăхне пĕтерсе хурасшăн. Çакна пирĕн çĕршыври çамрăк патриотсем лайăх ăнланаççĕ. Çавăнпа та ĕнтĕ вĕсем фашизма çĕмĕрсе тăкса, ăна ĕмĕрлĕхех çĕр пичĕ çинчен шăлса пăрахма Хĕрлĕ Çара мĕн вăй çитнĕ таран пулăшма тăрăшаççĕ.

Колхозлă анлă уй-хирсенче ылттăн пучахлă тырпулсем хумханса лараççĕ. Республикăри хăшпĕр колхозсем ыраш вырма тухрĕç те ĕнтĕ. Пионерсемпе шкул ачисем те ку ĕçе активлăн хутшăнаççĕ, уйри тырпула кĕске вăхăтрах пысăк пахалăхпа пухса кĕртме колхозсене пулăшаççĕ. Пионерсен пулăшăвĕ пысăк: вĕсем колхоз ĕçне тимлĕн хутшăннипе пĕрлех, уйра ĕçлекен колхозниксем хушшинче культурăпа массăллă ĕçсем тăваççĕ, хаçатсем вуласа параççĕ, стена хаçачĕсем кăлараççĕ, тырпулсене вут-кăвартан, тăшман пырса сиенлесрен сивĕччĕн сыхлаççĕ.

«Хĕрлĕ Октябрь» колхоз (Шăхасан р.) производствин пур участокĕсенче те хĕрÿ ĕç пырать. Утă çулса пухнă кунах колхоз государствăна утă парса татрĕ. Колхоз тырă вырма тухрĕ. Колхозниксемпе пĕрле пионерсем те ĕçре. Лева Куропаткинăн ашшĕ фронтра. Халь вăл ашшĕ вырăнĕнче сысна ферминче ĕçлет. Колхоз уйхирĕ варринче, сăрт çинче, вышка ларать. Унта Гриша Кириллов хуралта тăрать...

Кив-Ахпÿртри (Канаш р.) пионерсемпе шкул ачисем те çуллахи каникул пуçланнăранпах колхоз производствинче ĕçлеççĕ. А. Кириллов, К. Игнатьева, Л. Игнатьева т. ыт. пионерсем çум çумлас çĕрте 3-мĕш бригадăна пысăк пулăшу панă, вĕсем пĕр кун сиктермесĕр ĕçленĕ. В. Сорокин, А. Андрианов, Л. Мокшин пионерсем колхозра выльăх пăхаççĕ.

Пионерсен районсенчи лагерĕсенче канакан ачасем çывăхри колхозсене кайса пулăшаççĕ. Первомайски районри лагерьти пионерсем «Комсомолец» колхоза кайса уйри çумкурăксене тасатнă.

— Колхоза мĕн вăй çитнĕ таран пулăшатпăр, пирĕн пулăшу тăшмана çĕнтерес çĕрте Хĕрлĕ Çара усăллă пулĕ,—теççĕ пионерсем.

Çавăн пекех, «Хĕрлĕ Шетмĕ» колхозра та (Красноармейски р.) ачасем лайăх ĕçлеççĕ. Алеша Филиппов фермăри ĕнесене, Петя Петровпа Настя Филиппова пăрусем пăхаççĕ.

Пионерсемпе шкул ачисем колхозсене пулăшнипе пĕрлех, тăван çĕршыв валли металл пухас енĕпе те пысăк ĕçсем туса пыраççĕ. Атнарти (Хĕрлĕ Чутай р.) пионерсем, колхозниксемпе пĕрле, икĕ кун хушшинче 3 тонна тимĕр-тăмăр пухнă т. ыт. те.

Çамрăк патриотсен пархатарлă ĕçĕсем çинчен калакан фактсене республикăра çĕршер илсе кăтартма пулать. Çамрăк патриотсен те пĕр ĕмĕт—ирсĕр фашизма хăвăртрах çĕмĕрсе тăкма Хĕрлĕ Çара пулăшасси. Вĕсем ку тĕллĕшпе кашни кунах усăллă ĕçсем тăваççĕ.

Колхоза кĕрессĕ

Шурутри Молотов ячĕпе тăракан тата Шурут Нурăсĕнчи «Правда» колхозсене (Первомайски р.) çĕнĕрен 4 хуçалăх кĕчĕç.

Вĕсем, ытти колхозниксемпе пĕрле ăмăртса, вăйлă çитĕннĕ тырпула пуçтарса кĕрес çĕрте ĕçлеççĕ.

Колхозлă ял çак кунсенче

Вăл кун ытти кунсенчен нимĕнпе те уйăрăлса тăман. Уйхирсенче яланхи пекех хаваслă ĕç пынă. Таçта, çÿлте, янкăр кăвак пĕлĕтре куçпа пăхса курăнман тăрисем хăйсен юррисене татти-сыпписсĕр шăрантарнă. Аялта, çĕр çинче, колхоз хĕрĕсен савăнăçлă юррисем уçă сывлăшра илтĕнсе инçете-инçете кайса çухалнă.

Çакна çырнă вăхăтра пурте лăпкă та йĕркеллĕ пулнă темелле пек. Пирĕн тăван çĕршывăн мирлĕ халăхĕсем лăпкăн ĕçленĕ чухне ун çине Гитлер вăрă-хурахĕсем ултавлăн тапăнса кĕнĕ. Хĕвеланăç енче вăрçă пуçланса каясси пирки никам та нимĕн те шухăшламан.

Анчах, вăрçă! Çак сăмахран хăрушăраххи, пÿтсĕрри тата ирсĕрри урăх мĕн те пулсан пур-ши? Çутçанталăкра çакнашкал хыпар пек, вăрçă сăмах пек хăвăрт сарăлакан урăх çук та пулĕ. Кĕтмен çĕртен пулнă инкек: чумапа халера чирĕ, шыв илни, çĕр чĕтреннипе çуртсем ишĕлсе аннине пурте часах пĕлеймеççĕ, кун пек хыпара илтсен пĕтĕм халăх хăйĕн туйăмĕпе инкек куракансене шеллет, çав йывăрлăха вĕсемпе пĕрле тÿссе ирттерет. Вăрçă пуçланнă хыпар электричество хумĕ пекех, пĕтĕм тĕнче тăрăх темиçе сехет хушшинче сарăлчĕ. Вăрçă çинчен пĕлнĕ хыççăн халăх хĕрхенÿ туйăмĕпе пурăнман, вăл тăшмана ылханнă, ун çине юнăхнă, пĕтĕм çилĕпе тарăхнă.

Пурне те малтанах ĕненес килмен пекчĕ. Анчах кун каçиччен сарăлнă хыпара радио тăрăх каçхи кăларăмра тата тепĕр хут çирĕплетсе панă хыççăн тискер вăрçă пуçланни уççăнах паллă пулчĕ.

Çакна çыракан автор 1914 çулти вăрçă пуçланнине тата çав вăрçа салтаксене мобилизациленнине хăй курса тăнă. Унтанпа ĕнтĕ чĕрĕк ĕмĕр иртрĕ, анчах çав вăхăтра пулса иртнĕ картинăсем халь те асăмран тухма пĕлмеççĕ. Хамăр кÿршĕре пурăнакан Афанасий Сергеева вăрçа чи малтан чĕнчĕç. Унăн пиллĕк ача пулнă, аслă ачи 9 çултаччĕ. Пĕтĕм çемьере хуйхăллă туйăм — вăл пурин куçĕсенчен те куççуль тумламĕ шăпăртатни пулчĕ. Афанасий хăй те йĕрет, çавна курса ачисем те йĕреççĕ. Ку çеç те мар. Ăсатма пынă кÿршĕ çынни те ÿсĕрпе йĕрсе çапла каласа лăплантарнă:

— Мансăр пуçне эсир ĕнтĕ мĕнле пурăнăр?..

Çакă вăл кашни хĕрарăм, упăшки салтака тухса кайнă чухне панă тĕп ыйту пекех пулнă:

— Кам çине эсĕ пире шанса пăрахса хăваратăн?

Акă халь çав ялах, çирĕм çичĕ çул иртнĕ хыççăн.

Клуб умĕнче халăх ушкăнĕ пухăнса тăрать. Пурте радио итлеççĕ. Вăрçă пуçлансан малтанхи кунсенчех пурин чĕрисене те хаяр тарăху тулса ларчĕ. Тискер вăрçă пурне те çиллентерет, тăшмана аркатса тăкма çапăçу хирне тухса кайма туртать.

Çирĕм ултă çул ĕлĕкрех вăрçă пуçланнă куна батрак Афанасий Сергеевпа унăн арăмĕ çавнашкал тÿссе ирттернĕ пулсан, халь вара, 1941 çулти июлĕн 22-мĕшĕнче шофер Николай Караев хăйĕн туйăмне чи малтан кăтартса панă. Радио итленĕ хыççăн, вăрçă чăннипех пуçланса кайнине илтсен, вăл арăмĕ патне пычĕ те çапла каларĕ:

— Манăн япаласене хатĕрле!

— Ăçта кайма?—тесе ыйтать арăмĕ.

Вара Караев пĕр хумханмасăр:

— Фронта тухса каятăп,—тесе ответленĕ. Çамрăк хĕрарăма çак сăмахсем пачах тĕлĕнтермен. Унăн упăшки нумаях пулмасть-ха Хĕрлĕ Çартан таврăннă. Караев Хĕвеланăç Украинăпа Хĕвеланăç Белоруссине Польша панĕсен пусмăрĕнчен ирĕке кăларас çĕрти участник пулнă.

— Тен, илмеççĕ-ха?—тенĕ Караева арăмĕ.

— Эпĕ хама хам илтетĕп,—шÿть туса ответленĕ Караев.

Вара арăмĕ çавăнтах çул çине каймалли япаласем хатĕрлесе хума тытăннă, Караев гаража тухса кайнă, тепĕр кун ирхине Караев Действующи армине тухса кайнă.

— Мĕншĕн хуйхăрса лармалла, —лăплантарнă хăйне хăй çамрăк шофер арăмĕ. Кам çине мана пурăнма шанса хăваратăн, тесе ыйтман вăл. Юратнă упăшкине ыталаса чуптунă та, çирĕппĕн каланă:

— Кай та, паттăр та çирĕп çапăç... Пирĕн çинчен нимĕн те ан шухăшла.

* * *

Киров ячĕпе тăракан колхозра çул тĕлĕшĕнчен илсен чи ватти Арсений мучи шутланать. Ăна колхозра мучи тесех чĕнеççĕ. Халь вăл 90 çултан та иртнĕ. Ку таринччен Арсений мучи колхоз арманĕнче хуралçăра пурăннă. Хăйĕн ĕмĕчĕ çинчен вăл пĕрре çеç каламан, тепле пулсан та канмалли çурта çитсе курасчĕ, тенĕ. Паллах, вăл канма пултарнă, канма тивĕçлĕ пулнă. Лăпкă самана пулнă пулсан, Арсений мучи хăйĕн ĕмĕтне пурнăçлаччĕ те пулĕ. Анчах çĕршыва вăрçă çулăмĕ хыпса илчĕ, вара Арсений мучи хăйĕн канмалли шухăшне урăх вăхăта хăварчĕ. Вăл халь те ĕлĕкхи пекех колхоз арманне хураллать.

Хальхи вăхăтра пачах урăхла, ĕлĕкхипе танлаштармалла мар тĕслĕхсем пулса иртеççĕ. Плотник А. Серебряков сборнăй пункта кайма повестка илсен тин ĕç патĕнчен пăрахса таврăннă. Колхоз арманĕн машинисчĕ А. Шаров вунпĕр сехетчен хăйĕн машини патĕнчех ĕçленĕ, кăнтăрла иртсен виçĕ сехет тĕлĕнче вăл сборнăй пункта çитсе те тăнă. Кунашкал тĕслĕхсене урăх кăтартса пама та кирлех мар. Совет патриочĕсем пурте Серебряковпа Шаров юлташсем пек хăйсене çирĕп тытса фронта тухса каяççĕ.

* * *

Колхозлă ялăн ирĕ ĕлĕкхин шекех хăй вăхăтĕнче пуçланать. Ĕçкунĕ шурăмпуçĕпе пуçланса, сĕм çĕрлечченех пырать. Çакă кăна пулать колхозлă ялăн кулленхи йĕркинчи улшăну. Нумаях пулмасть-ха Киров ячĕпе тăракан колхоз членĕсем Чăваш АССР Совнаркомĕпе ВКП(б) Обкомĕн çырăвне сÿтсе яврĕç. Çак çыру тăрăх илнĕ обязательствăра вĕсем тырпулсене кăтартуллăн, пĕр тăккаламасăр пухса кĕртме тупа турĕç. Çакна пурнăçлама,—тесе çырнă колхозниксем, — шурăмпуçĕпе пуçласа тĕттĕмччĕнех ĕçлемелле, ĕç вăйĕпе çителĕклĕ таран, пĕчĕккисенчен пуçласа ваттисем таранах, усă курмалла.

Киров ячĕпе тăракан колхоз хăйĕн обязательствине сăмахпа мар, ĕçпе пурнăçласа пырать. Ку колхозра пĕр ĕç те пурнăçланмасăр юлмасть. Ватă карчăксем кунта бригадир чĕнмесĕрех ĕçе тухаççĕ.

Подростоксем колхоза сахалах мар пулăшу параççĕ. Вĕсем, аслăраххисем ертсе пынипе, ирпе ирех ĕçе тухса каяççĕ. Кунĕпе хĕвел çинче пиçĕхсе хĕрелнĕ çамрăксем юратнă Сталин çинчен, Чапаев çинчен, Ворошилов çинчен хывнă юрăсене юрласа ĕçрен калле савăнăçлă таврăнаççĕ.

* * *

Каçхине кăштах çумăр çурĕ, уйхире йслетрĕ, çавăнпа утă капанĕсене тума ирхине кайма май пулмарĕ, типесе кĕтмелле пулчĕ.

Тăххăрмĕш бригадăн бригадирĕ Кукушкин юлташ инçетрен-инçетрен сарăлса выртакан утă куписем çине пăхса савăннă. Пысăк мар ушкăн ĕçе тухнă. Вăл ушкăнра çуррине яхăн подростоксем. Унтах учительницăсем, студентсем пулнă, хăйсен тăванĕсем патне курма таврăннă Горькинчен рабочисем пур.

— Эпĕ рабочисене пурне те пĕлсе çитейместĕп... Кама ĕçкунĕ лартса памаллине чухласа илмелле мар,—шÿть тăвать бригадир.

Хĕрÿллĕ ĕç пуçланчĕ. Вăйлă çил çÿллĕ капансем çине утă парса тăма кансĕрлет. Кунта капансем çинче тăракансен те асăрханмалла. Кĕтмен çĕртен сиксе тухнă вăйлă çил ĕçе чарса тăраймасть. Каланча çинче çиччĕ çапрĕ,—ку ĕç пĕтнине пĕлтерет. Апла пулсан та çакна нихăшĕ те хăлхана чикмен пек пулчĕç, ĕç малаллах та хаваслăн пырать.

Каçхине ĕç пĕтерсен бригадир савăнчĕ, хăйĕн çитĕнĕвĕпе мухтанса çапла каларĕ:

— Маттур ачасем!

Киле çĕрле çеç таврăнчĕç. Ешĕл улăхри тутлă шăршă парса тăракан симĕс утта сакăрвунă лав пуçтарса хунă. Ĕç ăнăçлăн вĕçленчĕ.

* * *

Вăрçă пуçланнăранпа тĕнчере пулса иртекен событисем татах та ытларах интереслентерекен пулчĕç. Хаçатсене пĕр-пĕрин аллинчен ăмăртса илсе вулаççĕ, витринăсем тунă. Пухусемпе митингсене, правило пекех, хăвăрт пуçтарăнаççĕ, унта халăх ытларах хутшăнать.

Нумаях пулмасть пулса иртнĕ митинга колхозниксем питех нумай пуçтарăнчĕç. Унта тĕнчери событисем, вăрçă çинчен тата хамăр çĕршыври пурнăç çинчен доклад пулчĕ. Юлашки хыпарсемпе килекен хаçатсем колхоза çитмен-ха. Докладчик çĕнĕ пĕлтерÿсем çинчен каланине халăх шăп пулса итлет. Сасартăк вăйлă çил килсе çапнă пекех, пĕтĕм зал тăрăх хумхану пуçланса кайрĕ. Докладчик Сталин юлташа СССР Оборона Халăх Комиссарĕ пулма уйăрса лартни çинчен пĕлтернине колхозниксем хавасланса кĕтсе илчĕç. Кун пирки çынсен кăмăл-шухăшне ял çынни А. Якушов каласа пачĕ:—Çамрăк совет республикине интервентсем çавăрса илнĕ кунсенче Ленин задани панипе Сталин юлташ çав йывăр вăхăтра тăшмана аркатса тăкас задачăна хăй çине илнĕ. Унăн генийлĕ планĕпе тата фронтри боевой операцине вăл хăй ертсе пынипе çĕнтерÿ тунă. Нимĕн иккĕленмелли те çук, Сталин юлташ ертсе пынипе совет халăхĕ гитлерла бандăна ним юлмиччен çĕмĕрсе тăкĕ. Сталин—вăл çĕнтерÿ!

* * *

Киров ячĕпе тăракан колхозра Василий Скребков пурăнать. Ытти колхозниксенчен нимĕнпе те уйăрăлса тăмасть: кашни совет гражданинне тивĕçлĕ ĕçре вăл тÿрĕ кăмăллă, вăшаватлă. Скребков колхозник империализмлă вăрçăпа граждăн вăрçисенче пулнă, вăл мĕнпур йывăрлăха тÿссе ирттернĕ. Скребков вăрçа малтанхи кунсенчен пуçласах хутшăннă. Граждăн вăрçи чарăнсан тин вăл окопран тухнă. Снаряд çурăлнипе тăпра айне пулнă чухне вăл кăштах сусăрланса юлнă. Халь Скребков аллă çултан иртнĕ.

— Ну, мĕнле Григорич, нимĕçсемпе тепĕр хут тытăçса пăхма шутламастăн-и?

Анчах çак ыйтăва ăна шÿть тумалла парса пăхнă пулсан та, тата унăн ачисен фронта кайма çул çитнĕ пулин те, старикĕн куçĕсем йăлтăртатса илчĕç:

— Шухăшлатăп çеç мар, тухса каймалла та хатĕр,—терĕ вăл çирĕппĕн. —Эпĕ ĕнтĕ хăнăхса çитнĕ... Эпĕ çакăн пек пурнăçа тăвассишĕн пиллĕк çул окопра выртнă, хамăр çĕнсе илнисене гитлерла çĕлен-калтасене париччен, тăван çĕршывшăн çапăçса вилме çăмăлтарах...

...Çĕр çул ÿснĕ юмана тымарĕ-мĕнĕпех кăкласа ыватма пултаракан вăй пур, темиçе хутлă çуртсене ишĕлтерсе антарма пултаракан вăй та пур, анчах Тăван çĕршыва пĕр вĕçĕмсĕр юратакан совет патриочĕсен хастарлăхне çĕнтерме пултаракан вăй ниçта та çук.

Ал. ЧИСТЯКОВ.

Киров ячĕпе тăракан колхоз,
Етĕрне районĕ.

Англи авиацийěн ěçěсем

ЛОНДОН, августăн 2-мěш. (ТАСС). Рейтер агентстви авиаци министерствин коммюникине парать. Коммюникере çапла каланă: августăн 1-мěшěнче кăнтăрла Англи бомбардировщикěсем, истребительсем хӳтлесе пынипе, Бельги çыранě патěнче противник суднисен караванне атакăланă. Икě судно çине бомбăсем тěл ӳкнě. Кайрантарахпа Англи летчикěсем 2 пин тоннăллă суднана çулăм хыпса илнине тата вăл ерипен шыва путнине курнă. Çав операцисенчен 2 бомбардировщикпа пěр истребитель каялла таврăнман.

Августăн 2-мěш ыран тенě чух çěрле противникăн хăшпěр самолечěсем Англи территорийě çине вěçсе пынă. Англин кăнтăр-хěвелтухăç пайěнчи тата Шотландири уйрăм пунктсем çине темиçе бомба пăрахнă. Нимěнле сиен те пулман. Çынсем хушшинче вилнисемпе аманнисем çук.

Августăн 1-мěшěнче противник авиацийěн ěçěсем çинчен 18 сехетчен сведенисем илмен. Бомбăсем пăрахман пулнă. Августăн 1-мěш ыран тенě чух çěрле противникăн пěр самолетне персе антарнă.

Англи авиацийě Киркенес çине пырса тапăнни çинчен „Дейли мейл“ мěн çырать

ЛОНДОН, августăн 2-мěш. (ТАСС). «Дейли мейл» хаçатăн Стокгольмри корреспонденчě пěлтернě тăрăх, Киркенес портěнче (Çурçěр Норвеги) Германин пиншер салтакěсем лăпкăн çывăрнă пулнă. Англин тинěс авиацийě çав порт çине сасартăк пырса тапăннă. Портри салтаксем нимěн тума пěлмесěр йěркерен тухнă. Корреспондент çырнă тăрăх, Англи самолечěсем пырса тапăнни Германин Финляндири çурçěр фронтне укреплениcем туса çирěплетес ěçěсене аркатса янă.

Германин суя сводкисем çинчен

ЛОНДОН, августăн 2-мěш. (ТАСС). Рейтер агентстви пěлтернě тăрăх, Германин августăн 1-мěшěнче кăларнă коммюникинче Германи авиацийě августăн 1-мěш ыран тенě чух çěрле Англин Грей-Ярмут, Плимут порчěсем çине бомбăсем пăрахни, тěрěс тесе каланă. Çакна май Лондонри авторитетлă çынсем: чăннипе çав пунктсенчен 40 миля йěри-тавралла пěр бомба та пăрахман, тесе пěлтереççě. Августăн 1-мěш ыран тенě чух çěрле противник самолечěсем Англи çине пит сахаллăн вěçсе пынă. Халăхсем хушшинче аманнисемпе вилнисем çук. Темиçе тěлте çеç телефон проводисене татнă.

Германире халăх хытă канăçсăрланать

ЛОНДОН, августăн 2-мěш. (ТАСС). «Таймс» хаçатăн корреспонденчě Германи чиккинчен çапла пěлтерет: хěвелтухăç фронтěнчен илекен сведенисем Германири халăха хыттăн канăçсăрлантараççě. Çак канăçсăрлăх вăл хěвелтухăç фронтěнчен аманнă салтаксемпе санитари поезчěсем вěçěмсěр нумай килсе тăнине курнă хыççăн, вăрçăра вилнисен пысăк списокěсене вуланă хыççăн татах та ытларах ӳсет. Июлěн 31-мěшěнче хěвелтухăç фронтне яма çěнěрен илесси çинчен пěлтернě хыççăн, халăх пушшех те шикленме пуçланă. Российăна Англия пулăшма пулни тата Гопкинс Мускава килни çинчен панă пěлтерӳсем Берлинри халăха хыттăн шухăшлаттарма пуçланă. Киле ăсатнă аманнă салтаксем каласа панă тăрăх, вăрçа пит хăвăрт вěçлес методсем çакăнпа ăнăçлă пулман: вырăс войскисене пěтěмěшпех механизациленě, вěсене пит чаплăн хěçпăшаллантарнă. Кунсăр пуçне, вырăссем çавтери хастарлăн çапăçаççě, вěсен партизанěсен отрячěсем вěлермеллех пыра-пыра тапăнаççě, снайперсемпе массăллăн усă кураççě. Çаксем вěсем контроперацисене ăнăçлăн тума кансěрлесе тăраççě. Гитлерла режима курайманлăх пěтěм Германийěпех анлăн сарăлса пырать.

Германи влаçěсем аманнисене ниçта вырнаçтараймаççě

ЖЕНЕВА, августăн 3-мěш. (ТАСС). Аманнисен хисепě çавтери хăвăрт ӳссе пынă пирки Германи влаçěсем умне аманнисене вырнаçтарас çěрте пысăк йывăрлăхсем тухса тăнă. Германин хěвелтухăç фронтěнче пысăк çухатусем пулнине халăхран пытарас тесе, аманнисене малтанлăха Польшăра, Венгрире, оккупациленě ытти çěршывсенче ытларах вырнаçтарнă. Апла пулсан та унти госпитальсем те пурте пекех тулса ларнă. Çавăнпа та аманнисене чылайěшне Германие ăсатмалла пулнă. Анчах кунта аманнисене вырнаçтарас тата тăрантарас йывăрлăхсем тухса тăнă. Фашистла пуçлăхсем, яланхи пекех, вăл йывăрлăхсенчен оккупациленě çěршывсенчи халăхсен шучěпе тухма май тупнă. Берлинран панă приказ тăрăх, Парижри радио Францин оккупациленě зонинчи халăха, власть хушнă тăрăх, кашни çемье Германин аманнă салтакěсене йышăнса вěсене хваттер тупса памалла тата тăрантарса усрамалла пулни çинчен астутарнă. Расходсене «май килнě таран» тӳлěççě.

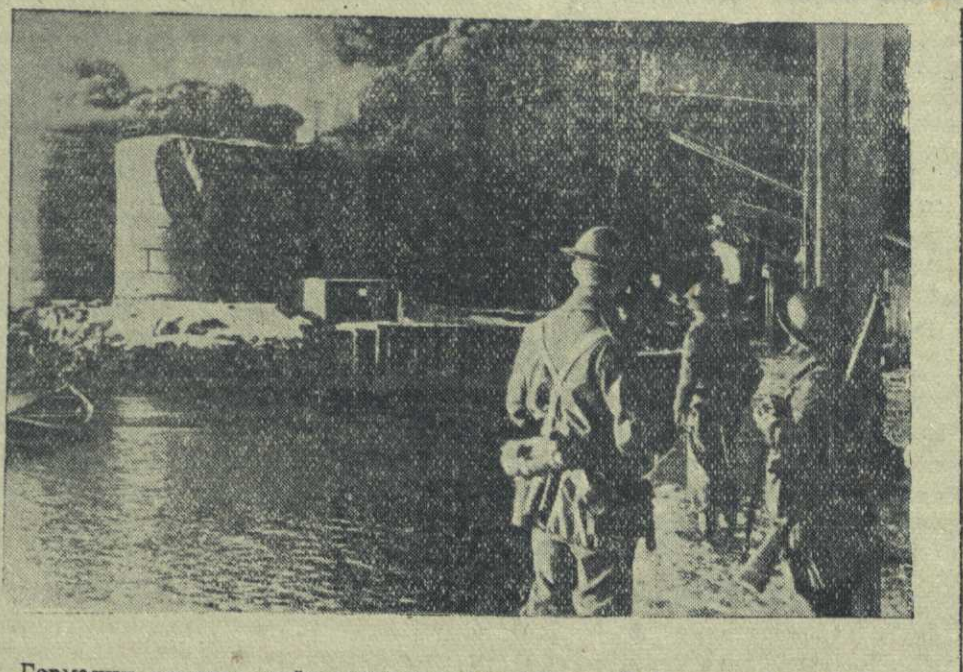

Германин çунакан нефтехранилищисем, вěсене Лофотенски утравсем (Норвеги) çине анса юлнă вăхăтра англичансем взрыв туса вут тěртсе янă. (ТАСС фотохроники).

Германи фашисчěсем Балканра калама çук пысăк йывăрлăхсем тӳсеççě

ЛОНДОН, августăн 2-мěш. (ТАСС). Рейтер агентствин корреспонденчě Джон Уоллис Анкараран çапла пěлтерет: унта пырса тăракан сведенисем нимěçсем оккупациленě çěршывсенчи халăх фашистсене хирěç тăрасси кашни кунах вăйланса пынă май, Германи фашисчěсем Балканра калама çук пысăк йывăрлăхсем тӳснине кăтартса параççě. Югославире лару-тăру çавтери йывăрланса çитнě пирки, Германи командованийěн унта ирěксěрех татах 25 пин салтак ямалла пулса тăнă. Саботаж тăвасси хăрушла сарăлса кайнă, халăха массăллăн вěлерни те саботаж тăвассине чарма пултараймасть.

Грексем хăйсен нациллě тивěçлěхне хаклас туйăма Германи оккупанчěсем пěтерме пултарайман. Стенасем, тротуарсем тата фашистла автомобильсен хыçалти стенисем çине «РАФ» (Англин королевски авиацийěн çěнтерӳ символě) тата «Сывă пултăр Англия» тесе çырса хунине кашни кунах курма пулать. Англин Грецири тыткăна илнě çыннисене халăх пур çěрте те саламлать. Англи самолечěсем вěçсе пырсан, вěсене пысăк хаваслăхпа кěтсе илеççě.

Грецире пурăнакан нимěçсемпе итальянецсем пěр-пěринпе яланах харкашаççě: пěрисем теприсен распоряженийěсене пурнăçа кěртме килěшмеççě. Нимěçсем итальянецсене уççăнах мăшкăлласа кӳрентереççě. Германи войскисем вăрçă пирки питех те ывăнса çитнě, Германия тӳсекен поражениcене пула вěсен мораллě состоянийě çавтери япăхланнă. Итали войскисен чылай пайне Грецирен каялла чěнсе илнě, вěсенчен хăшне-пěрне утравсем çине тата Италие янă.

Румынире нимěçсене хирěç вăрттăн майпа кěрешесси вăйланса пыни сисěнет. Уççăнах выступлени тунисем палăрсан, «коммунистла ěç» тесе вěсемшěн полици хыттăн йěрлет. Вырăс фронтěнче Румыни войскисем йывăр çухатусем тӳснě пирки çěршыври халăх канăçсăрланма пуçланă, шухăш-кăмăлсем питех те пусăрăннă. Правительствăна хирěç тăракан оппозици вăйланса пырать. Нумаях та пулмасть Бухарестра 50 çынна, Яссы хулинче 2—3 пин çынна персе вěлернě.

Вăрçăра вилнисен хисепě нумайлансах пыни Австри халăхě Германи çине тăшманла пăхассине татах та ытларах вăйлатать. Халăх хушшинче çапла шутлаççě: австриецсене вăрçăра чи хăрушă вырăна яраççě, теççě. Германи çарěн калама çук пысăк çухатăвěсене халăхран пытарас тесе, аманнисене халě ěнтě Словакине тата протектората яраççě.

Россия çине вăрçăпа тапăнса кěни Болгарире Германие хирěçле туйăма вăйлатса янă. Болгари хресченěсем Германи войскисемпе пыракан поездсене рельсăран кăларса ӳпěнтерсе яраççě. Çавăн пекех тата Болгари халăхě Итали çине тăшманла пăхасси те вăйланнă. Фашизма хирěçле агитаци çар хушшине те кěрсе кайнă, фашизма хирěçле агитацие путарса лартас тесе Германи влаçěсен ирěксěрех чрезвычайнăй мерăсем йышăнма тивет. Российăран е Англирен паракан радиопередачăсене итлекенсене хаяр наказани кěтет. Шанчăклă вырăнсенчен илнě сведенисем тăрăх, Германин Болгарири посланникě Бектерле Совет Союзне хирěç кěрешме виçě дивизи ярасси çинчен Борис патшана сěнӳ панă. Нимěçсем Болгарире пурне те илсе тултараççě. Вěсем çавтери нумай табак турттарса тухса кайнă пирки, хальхи вăхăтра çěршывра пирусcем çитменни сисěнет. Болгари укçи кашни кун йӳнелсе пырать.

ЛОНДОН, августăн 2-мěш. (ТАСС). «Дейли телеграф энд Морнинг пост» хаçат пěлтернě тăрăх, Югославире саботаж тăвасси кашни кунах вăйланса, Германие хирěçле движени сарăлса пырать. Югослави снайперěсем Германи салтакěсене переççě, нимěçсем конфискациленě тырпула партизансем вут тěртсе çунтараççě, электростанцисене çěмěрнě пирки хуласем тěттěм çěрте лараççě. Пěтěм çěршывěпех саботаж тăваççě, вěсене хирěç нимěçсем витěмлěн кěрешме пултараймаççě. Германи влаçěсем халě ěнтě массăллă репрессисем тума пуçланă. Белградран килекен пěлтерӳсенче халě ěнтě çынсене сахаллăн вěлерни çинчен асăнмаççě, кашни кун çěршер çынсем тěлěшпе тăвакан репрессисем çинчен калаççě. Июлěн 31-мěшěнче Банатре пěр кун хушшинче кăна 90 çынна вěлернě. Çав кун пěтěм Югославире мěнпурě 480 çынна вěлернě. Анчах та вěлернě çынсен хисепě çак цифрăран чылай пысăк.

Совет Союзěпе Германи хушшинчи вăрçă çинчен Англири хаçатсем мěн çыраççě

ЛОНДОН, августăн 2-мěш. (ТАСС). «Дейли мейл» хаçат вăрçă ěçěсем çинчен Германия радио тăрăх паракан кичем пěлтерӳсем çинчен пěрремěш страницăра пичетлесе кăларнă.

«Дейли мейл» хаçат примерсем илсе кăтартать. Германин çар врачě радио тăрăх çапла каланă: аманнисем госпитальсене тăтăшах пырса тăраççě, полевой госпитальсем тулса ларнă, аманнисене фронтран илсе каяс тěлěшпе мěнпур йышши транспортпа усă курма тивет. Пирěн медицина персоналě пачах çителěксěр. Эпир аманнă мěнпур çынсене пулăшу пама ěлкěреймеспěр.

Германири радион çар обозревателě çапăçу пынă çěре вăрçă хатěрěсем илсе пыма питех те йывăрри çинчен калать. Çулсемпе кěперсене пур çěрте те çěмěрсе тăкнă. Пирěн войскăсем мěн чухлě малалла куçса пыраççě, положени çавăн чухлě йывăрланса пырать,—тет вăл.

Уоллес заявленийě

НЬЮ-ЙОРК, августăн 2-мěш. (ТАСС). США-н вице-президенчě Уоллес, июлěн 3-мěшěнче Барлингтонра (Айова штачě) вăрçă хатěрěсем тăвакан çěнě завода ěçе янă чухне тухса каланă сăмахра çапла пěлтернě: Америкăри Пěрлешӳллě Штатсем «кирлě пулсан вăрçа кěрсе каяс» кăмăла пěтěмěшпех палăртса парсан çеç мирлě пурнăçа сыхласа хăварма пултараççě. Вăрçă çулăмě, тенě Уоллес, «тěнче тăрăх вăрман пушарě пекех сарăлса пырать». Германи оккупацийěн айěнче асапланакан çěршывсем çинчен сăмах тапратса, Уоллес малалла мěнле пуласси пирки çапла каланă: «Шурăмпуç эпир шухăшланинчен те ирттерех килě. Гитлеризм пусмăра кěртсе ӳкернě телейсěр те хӳтлěхсěр жертвăсем ěнтě вăранма пуçларěç», тенě.

Серби халăхě оккупантсене хирěç кěрешни

НЬЮ-ЙОРК, августăн 1-мěш. Америкăри пичет пěлтернě тăрăх, Стамбулра пурăнакан Балкан çыннисем çапла каласа параççě: нумай çынсене çакса вěлереççě пулин те, Сербире саботажла актсем кашни кунах нумайланаççě. Совет Союзěпе Германи хушшинче вăрçă пуçланнă хыççăн партизансен ěçě пит хытă вăйланнă. Вěсем телеграф, телефон çыхăнуне, электропередача линийěсене, чугунçул линийěсене, кěперсене тата шоссе çулěсене çěмěреççě. Германин Белградри çар командованийě Ачимовичăн граждăнла пуканелле влаçěсене: саботажа пěтермелле, ăна пěтермесен мěнпур Серби çěршывěнче çынсене массăллăн вěлерме çěнěрен тытăнатпăр, тесе хытарса каланă.

Июлěн 28-мěшěнче Белградра 122 серба вěлернě.

Болгарири радио çапла пěлтернě: нимěç салтакěсене вěлернě май, Германи влаçěсем мěнпур сербсене хěçпăшалсене пама çěнěрен хушнă. (ТАСС).

Совет дипломачěсене Финляндирен куçарнă чухне Финлянди влаçěсем тунă киревсěр ěçсем

СТОКГОЛЬМ, июлěн 31-мěш. (ТАСС). Кунта çакăн пек сведенисем илнě: СССР посланникěпе советăн дипломатиллě мисси членěсене Финляндирен куçарнă чухне (вěсем унтан Финлянди вăрçа хутшăннă пирки тухса килнě) Финлянди влаçěсем вěсем тěлěшпе тěлěнмелле киревсěр ěçсем тунă. Совет посланникě Орлов эвакуацин элементарлă условийěсене — пěтěм тěнчери нормăсемпе тата йěркесемпе пăхнă условисене пăхăнма ыйтнă законлă требованисене Финлянди влаçěсемпе полицийě нимěн те йышăнман. Полици нимěн шухăшласа тăмасăрах советăн куçса каякан дипломачěсене автомашинăсем çине вăйпа ирěксěрлесе лартнă. Совет дипломачěсем пурăннă çурта йěри-таврах полици хупăрласа илнине шута илсен, çакă вăл эвакуаци мар, полици хыттăн ирěксěрлесе кăларса яни пулать.

Совет посланникěпе Совет миссийěн сотрудникěсем тěлěшпе тунă çак киревсěр ěçсемсěр пуçне, Финлянди правительстви, пěтěм тěнчери элементарлă йěркесене пăсса, советăн Финляндири инженерěсемпе ытти ěçлě çынсене, пурě 23 çынна, Совет Союзне ямасăр вăйпах тытса тăрать. Вăл çынсем Финляндири фирмăсене панă совет заказěсем тăрăх Финляндире Совет Союзěн государство органěсен представителěсем пулса пурăннă. Финсем советăн 23 граждăнне, Швецин Финляндири посланникě Вестман протест тунине пăхмасăрах, концентрациллě лагере илсе кайнă. Кунран та ытларах, финн полицийě Швецин Финляндири посланникěн икě представительне совет миссийěнчен вăйпах тытса кăларса янă. Вěсем советăн çӳлте асăннă 23 инженерě патне пынă пулнă.

Совет правительстви советăн çӳлте асăннă хуçалăх работникěсене совет миссийěпе пěрле Финляндирен ирěклěн тухса килмелле тума тăрăшни нимěнле результатсем патне те илсе пыман. Çакă вăл миссине пěр-пěринпе улăштарса илме май памасть. Ытти çěршывсемпе миссисене улăштарса илнě.

Италипе Германи тата Англи авиацийěн çухатăвěсем

ЛОНДОН, августăн 2-мěш. (ТАСС). Рейтер агентстви пěлтернě тăрăх, Англие хирěç тунă операцисенче 1941 çулти малтанхи 7 уйăх хушшинче Германипе Итали авиацийěн çухатăвěсем çинчен тунă даннăйсем çакна кăтартса параççě: Англия хăй пěччен кăна Италипе Германинне 2.500 самолет ытла пěтерсе тăкнă. Туллимар даннăйсем тăрăх, июль уйăхěнче вăрçăн пур вырăнěсенче те, хěвелтухăçри фронтсăр пуçне, противникăн 433 самолетне пěтернě, Англи авиацийěн 308 самолет пěтнě. Англи авиацийěн çухатăвěсем майěпен ӳссе пыни çакна кăтартса парать: Англи авиацийě кăнтăрла та, çěрле те хăйěн ěçне вăйлăн туса пыма пуçланă.

Норвегире чрезвычайнăй положени туса хунă

ЛОНДОН, августăн 2-мěш. (ТАСС). Рейтер агентстви пěлтернě тăрăх, Гитлер наместникě Норвегире пěтěм çěршывěпех чрезвычайнăй положени туса хунă. Чрезвычайнăй положени çинчен кăларнă закон тăрăх, уйрăм районсенче е пěтěм Норвегире военнăй положени туса хума пултараççě.

Англи блокади Финлянди çине сарăлни

ЛОНДОН, августăн 2-мěш. (ТАСС). Рейтер агентстви çапла пěлтерет: экономикăллă вăрçă министерствипе сутуилӳ министерстви Финляндия противник оккупациленě территори шутланать, тесе пěлтернě. Августăн 2-мěшěнчен пуçласа Финляндие каякан тата Финляндирен каякан грузсене контрабанда тесе шутлаççě, вěсене тытса чараççě.

Германи промышленноçне Швейцарине куçарма хатěрленни

НЬЮ-ЙОРК, августăн 2-мěш. (ТАСС). «Оверсис Ньюс» агентствин корреспонденчě Цюрихран пěлтернě тăрăх, Англи самолечěсем пырса бомбăсем пăрахса çěмěрсе тăкассинчен хăраса, нимěçсем хăйсен промышленноçěн пěр пайне Швейцарине куçараççě. Швейцарине нимěç инженерěсемпе химикěсем нумай пырса çитнě. Вěсен задачи унта заводсем валли çуртсем тăвасси пулать.

Филиппинри граждăнла оборона управленийěн пропаганда отдел руководителě пěлтерни

НЬЮ-ЙОРК, июлěн 29-мěш. (ТАСС). Ассошиэйтед пресс агентствин корреспонденчě Манилăран (Филиппины) пěлтернě тăрăх, Филиппинри граждăнла оборона управленин пропаганда отдел руководителě Озиас Филиппинри халăхсен пулас чрезвычайнăй событисене хатěрленмелле, тесе пěлтернě.

Чугунçул работникěсем воскресникре

КАНАШ, августăн 4-мěш. (**Хамăр корр. телефонпа**). Чугунçул работникěсем хăйсен çулленех уявласа ирттерекен праздникне—чугунçул работникěсен Пěтěм Союзри кунне кăçал хăйсем ялан ěçлекен вырăнсенче, производствăра ěçлесе ирттерчěç. Халě вăхăчě çавăн пек. Тăван çěршыв хăрушă кунсенче пурăнать. Пурте фронт валли. Çак шухăш-кăмăлпа пурăнаççě пур ěççыннисем те.

— Эпир ěнер ПВХО кружокěнчен вěренсе тухрăмăр,—тет пěрремěш номерлě ача сачěн заведующийě Дунаевская юлташ. Ача садěнче ěçлекенсем паян пурте лини çине чугунçул работникěсене пулăшма тухнă. Вěсем вокзал çывăхěнчи çӳп-çапсене тасатаççě. Чугунçул работникěсене пулăшма вěсем çеç мар, хулари пěтěм халăх тухнă. Типографи тата промысла артелěсенчи работниксем лини çинчи шлака шăлса пухаççě. Государство банкěнче ěçлекенсем тěрлě детальсене пěр çěре купаласа хураççě. Вěсенчен инçех мар пиллěкмěш дистанцири работниксен коллективě. Вěсем, рельсăсем айěнчи кивě шпалăсене суйласа кăларса, вěсем вырăнне çěнě шпалăсене хураççě. Кунта кадрта тăракан рабочисемпе инженерно-технически работниксемпе пěрлех, килхуçи хěрарăмěсем ěçлеме чылайăн тухнă.

Лини çинче пур çěрте те ěç пырать. Акă, депо çывăхěнче Чăвашторгăн Канашри уйрăмěнче, Росглавхлеб конторинче тата ытти учреждениcенче ěçлекенсем лавсемпе шлак турттараççě.

Акă, депо умěнче формировщица — хěрарăмсен организаторě Ольга Гавриловна Прокопьева юлташ ěçлет.

— Эпир,—тет вăл,—пур майсемпе те Хěрлě Çара пулăшса пыратпăр. Хěрлě Çар боецěсем валли çак кунсенче 1050 тенкě тěрлě парнесем туянса патăмăр.

Паян 65 хěрарăм воскресника тухнă. Депори пӳлěмсене шăлса тасатрěç, урайсене çурěç. Кунне 600 тенкěлěх ытла ěçлесе, çак укçана пěтěмпех оборона фондне хывма кăмăл тунă.

Черкасов юлташ ертсе пыракан комплекслă бригада паян пěр локомотив туса кăларчě. Кунсăр пуçне тепěр локомотивăн пăспа ěçлекен хуранне тата тепěр локомотивăн магистральне çуса тасатма тытăнчěç. Мастер Лотошников юлташ ертсе пыракан смена задание ăнăçлăн пурнăçларě. Токарь Золотухин нормăна 150 процент, Волков юлташ 263 процент, Данилова юлташ 250 процент тултарнă. Электросварщик Жигунов юлташ каçхи сменăран тухсан киле канма каймарě, воскресника ěçлеме юлчě. Нормăна вăл 170 процент тултарнă. Çавăн пекех ирхи поездкăран таврăннă машинистсем Сагитов, Каменский, Васильев юлташсем тата вěсен помощникěсемпе кочегарсем те канма каймарěç, вěсем пурте воскресника тухрěç. Машинистсем, кочегарсем, слесарьсем, парти райкомěнчи тата ытти учреждениcенчи работниксем, пурě 60 çын ытла, вагонсем çине шпалăсене тата тěрлě грузсене тиерěç. Депо коллективě ěçлесе илнě укçана пěтěмпех оборона фондне хывма пулчě.

Вагонсем юсакан заводри рабочисемпе служащисем тата инженерно-технически работниксем пурте воскресника тухнă. Вагонсем юсакан комбинатри тăваттăмěш комплекс продукци туса кăлармалли плана 120 процент тултарчě. Чернов, Федин, Алексеев мастерсем ертсе пыракан группăсенчи столярсемпе слесарьсем кашниех пěрре çурă тата икě норма тултарнă.

Çавăн пекех, Джуган мастер ертсе пыракан прессовщиксем тата ытти нумай рабочисем хăйсен ěç нормине ытлашшипех тултарнă.

Çěршывăн оборонине пур майсемпе те çирěплетсе пымалла. Çак ěмěтпе хулари ěççыннисем воскресника пурě 5000 çын хутшăннă, вěсем нумай ěçсем тунă. Ěçлесе илнě укçана пěтěмпех оборона фондне параççě.

Т. МАЙОРОВ.
П. НИКОЛАЕВ.

Пахча-çимěçсем ăнса пулаççě

Çěрпӳ районěнчи малта пыракан уйрăм колхозсен чылай çулсем хушшинчи опычě кирек мěнле çанталăк условийěсенче те пысăк тухăçлă пахча-çимěçсем туса илме май пуррине кăтартса парать.

Пахча-çимěç лартса тăвас тěлěшпе ěçлекен бригадирсем хěлле агротехникăна кěнекесем тăрăх тата курссенче вěренсе, çуллахи вăхăтра хăйсен пěлěвěсемпе практикăра туллин усă кураççě. Çакна май вěсем кăнтăр енче лартса тăвакан пахча-çимěçсен культурисене: арбузсене, дынясене, помидорсене лартса туса, пысăк çěр лаптăкěнче рекордлă тухăç илме пуçларěç.

Çěнě Сала ялсоветěнчи «Красный бригадир» колхозра пахча-çимěç лартса тăвас тěлěшпе ěçлекен бригадир Н. М. Шишкин 1940 çулта 1,5 гектар çěр лаптăкě çинчен гектар пуçне 420-шер центнер арбуз туса илнě. Колхозниксене ěçкунěсем тăрăх валеçсе панине шута илмесен, колхоз пахча-çимěç сутса 138.000 тенкě тупăш илнě, вăл кашни тăваткăл метр çěр пуçне 3,5 тенкě тивет.

Иртнě çулти опыта шута илсе, районри колхозсем кăçал пěтěмпе 10 гектар çине арбуз лартрěç, çак шутра «Красный бригадир» колхоз 2,5 гектар çине лартнă.

Халě арбузсен йывăрăшě 1,5—2 кěренке туртать. Кăçал арбузсем пысăк тухăçлă пулаççě тата августăн 20—25-мěшсенче пиçсе çитеççě, помидорсем августăн 5—10-мěшсенче пиçсе çитеççě.

Агроном М. БЛИНОВА.

Производствăллă çěкленӳ ӳсет

СĚНТĚРВĂРРИ. Предприятисемпе колхозсенче производствăллă çěкленӳ вăйланса пырать. Районри колхозсем утă çулса пěтерчěç. Шуркассинчи, Ăстакассинчи, Панновăри, Чопинри колхозсем утă çулса пěтерсенех государствăна утă памалли плана тултарчěç. Государство умěнчи обязательствăсене срокчен тултаракан колхозсен шучě кашни кунах ӳссе пырать. Халě 44 колхоз государствăна çăм памалли плана тултарнă. Кушниковри колхоз государствăна çуртырри, Молотов ячěпе тăракан колхоз пур культурăсене те парса татнă.

Бондарнăй заводра производствăллă активлăх пысăк. Соломонов рабочи кашни кун виçě норма тултарать. Хохлов, Голисов, Панин, Горбунов юлташсем кулленех нормăна 200 процент тултарса ěçлеççě.

Судоверфьри плотник Сивов, Георгий тата Василий Хлебниковсем 212 норма тултараççě. Плотниксем Черновпа Харитонов юлташсем хăйсен ывăлěсене ěçе илсе тухнă. Çамрăк плотниксем ваттисенчен кая юлмаççě.

М. ЯДРОВ.

Ответлă редактор В. Я. ЯКОВЛЕВ.

Вниманию поступающих в Чувашский召 пединститут.

В дополнение к правилам приема в Чувашский пединститут, объявленным в газетах „Красная Чувашия“ №№ 97, 111, 149, „Чăваш Коммуни“ №№ 103 123, 141, „Çамрăк большевик“ № 67—извещаем, что распоряжением Наркомпроса срок обучения в пединституте установлен 3-годичный, в учительском институте—2-годичный.

От оплаты за обучение дополнительно к об'явленным категориям освобождаются дети рядового и младшего начальствующего состава РККА.

Прием заявлений продолжается.

3—3 Дирекция Чувашского пединститута.

ЦИВИЛЬСКАЯ ФЕЛЬДШЕРСКАЯ ШКОЛА
НКЗ Чувашской АССР
об'являет прием учащихся на 1941—42 учебный год
НА ОТДЕЛЕНИЕ ПО ПРОФИЛЮ МЕДИЦИНСКИХ СЕСТЕР.

В школу принимаются граждане в возрасте от 15 до 35 лет с образованием не ниже семи лет.

Все поступающие, кроме отличников, подвергаются приемным испытаниям по арифметике, русскому языку и Конституции СССР.

Прием заявлений с 15 июля по 15 августа.

Приемные испытания производятся с 20 по 28 августа, а зачисление в число учащихся —с 28 по 31 августа.

Начало занятий с 1 сентября.

Заявления подаются на имя директора среднемедицинской школы с приложением следующих документов: свидетельство об образовании, свидетельство о рождении, справка о состоянии здоровья, три заверенных фотокарточки. Паспорт пред'является лично.

Стипендия назначается отличникам семилетки и получившим на приемных испытаниях не менее двух третей отметок „отличных“ и одной трети „хороших“.

Принятые в школу по нуждаемости обеспечиваются общежитием.

Для ответа к документам должны быть приложены 2 марки по 30 коп.

Без уведомления дирекции школы на испытания не выезжать.

АДРЕС: гор. Цивильск, Б.-Советская, 64/15, Фельдшерская школа.

3—3 ДИРЕКЦИЯ.

РЕДАКЦИ АДРЕСĚ: г. Чебоксары, ул. Володарского, 5, Дом печати. ТЕЛЕФОНСЕМ: редакторăн — 0—67, редактор заместителěн — 3—97, редакци секретарěн — 4—40, пропаганда пайěн — 4—97, парти пурнăç пайěн — 7—97, ялхуçалăхěпе промышленность пайěсен — 0—88, çырусемпе рабселькорсен пайěн — 2—30, дежурнăйăн — 6—23, «Ленин çулěпе» журналăн — 0—25, издательство конторин—0—23.

НТ 5512

Гор. Чебоксăры, типография № 1 Управления издательств и полиграфии при СНК ЧАССР, Заказ 406. ф. 6. ъ8 _84 п. л.